

Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV • LESY Slovenskej republiky, štátny podnik • júl - august 2015

7-8

Ľudia pre lesy, lesy pre ľudí

Obsah

- 3** Editorial
- ~ Anketa
- 4** 14. Deň stromu v znamení cisára Maximiliána
- ~ Novým riaditeľom OZ Revúca je Ján Vavrek
- 5** Novým držiteľom ceny Jozefa Dekreta Matejovie sa stal Doc. Ing. Jozefov Konôpka, CSc
- ~ Výmera lesov na Slovensku naďalej narastá, zvyšuje sa aj zásoba dreva
- 6** Zalesňovanie je jednou z najdôležitejších úloh trvalo-udržateľného lesného hospodárstva
- 8** Zástupcovia Európskeho dvora audítorov navštívili OZ Beňuš
- 9** Čo šepká les 2015
- ~ Deti, aby trubka hrala, musí sa do nej ...
- 10** Pitný režim na našich pracoviskách
- 11** Zubria obora
- ~ Chov koní na Muráni
- 13** Cesta k racionálnemu a odbornému vykonávaniu výchov (prečistiek) v mladinách
- ~ Lesnícke dni – Pro Silva na Odštepnom závode Prešov
- 14** Tatranská kosba i lesnícke guláše
- ~ Kosenie lúky Zálomska
- 15** Výnimočné chvíle „zelených“ chlapeckých srdc
- 16** Návrat, alebo krok vpred?
- 17** Prečo mám rád les?
- 18** 130 ročná história Zvernice v Betliari
- 21** Výstava zhodov parožia z CHPR Nízke Tatry
- ~ Likvidácia invázných druhov...
- 22** Môže byť ekológ lesníkom?
- 24** Obnova areálu pamätníka lesníckeho vysokého školstva na Jergišťolni
- 25** Lesnícky skanzen
- ~ Lesnícke arborétum Liptovský Hrádok
- 27** Ing. Rudolf Ritter Feistmantel 210. výročie narodenia
- ~ Odišiel jeden zo starej gardy...
- 28** Vývoj lesného hospodárstva v Uhorsku v Rakúskej monarchii
- 30** Vo farbách lesa
- 31** Les a lesníctvo v našich múzeách
- 32** Jazvec Mišo
Pre deti
- ~ Zasmejte sa
- ~ Uveríte?
- 33** Chata Karolka
Naše zariadenia
- ~ Zapekaná ryba s paradajkami
Receptár
- 34** Háľky (1/5)
- 35** Životné jubileá
- ~ Pracovné jubileá
- 36** Vraždiace stromy (2. časť)

4

11

18

25

Lesník

časopis zamestnancov
LESY Slovenskej
republiky, štátny podnik
júl - august 2015

Šéfredaktor:
Ing. Vlastimil Rezek (vr)

Redaktorka:
Mgr. Anna Sliacka (as)

Stáli prispievatelia:
Ing. Milan Longauer
Ing. Viliam Stockmann
Ing. Marek Vanga
Ing. Helena Turská
Jiří Junek

Grafická úprava:
ANGEMY, s.r.o.
www.angemy.eu

Foto na obálke:
Anna Sliacka
Deň stromu 2015

Adresa redakcie:
LESY SR, š.p.
Námestie SNP č. 8
975 66 Banská Bystrica
telefón: 048/43 44 278
fax: 048/43 44 191
e-mail: vlastimil.rezek@lesy.sk

O sektách, lete a workoholikoch

Slnko, voda, piesok... a potom je tiež dôležité, aby sa nepokazila miešačka... tradovalo sa ešte pred niekoľkými rokmi o tej pravej slovenskej dovolenke. Dnes sa situácia obrátila a tí, čo majú prácu, sa snažia cez letnú dovolenku aspoň trochu oddýchnuť od bežných starostí a načerpať najmä psychickú energiu do ďalšieho obdobia.

O tom, že sa do nás leto v tomto roku pustilo vo veľkom štýle, svedčia viaceré teplotné rekordy z prvého júlového týždňa. Je v podstate jedno, kde sa človek skryje pred starosťami bežných dní, najlepšie je, ak je to bez televízora, bez mobilu a internetu. Aspoň sa človek nemusí pozeráť na guru jednej lesoochranskej sekty, ako vysvetľuje, že stromy cítia, keď sa k nim blíži neandrtálec s motorovou pílou, alebo iné pikantnosti z dielni našich televízií.

Jedna skupinka ľudí však má aj s dovolenkovým obdobím problémy. Kolegovia, ktorí si nedokážu predstaviť dva týždne voľna mimo pracoviska, by mali pribrzdiť. Workoholizmus je pre zamestnávateľa v určitej chvíli zaujímavá porucha, no bez psychohygieny v podobe zmeny prostredia a oddychu sa môže veľmi rýchlo dostať efekt vyhorenia či iné problémy.

Takže peknú, slnečnú dovolenku, veľa zážitkov a príjemné čítanie

Andrej Kunca

Anketa

Andrej Kunca

Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen
Stredisko lesníckej ochranskej služby Banská Štiavnica

Ideálna dovolenka pre mňa je pri vode, a to buď na rybách so synom pri banskoštiavnickom tajchu na 1 - 2 noci, s celou rodinou a so súrodencami na Domaši pod stanom, a stalo sa, že sme už boli aj pri mori, čo je tiež výborná dovolenka. Pri výbere termínu dovolenky sa zvyčajne rozhodujeme až krátko pred prázdninami, alebo dokonca len pár dní pred samotnou dovolenkou. V každom prípade sa teším ako také dieťa na nové zážitky, stretnutia a úplne iný spôsob prežitia týchto výnimočných dní.

Peter Pšak

Riaditeľ OZ Sobrance

Ideálna dovolenka? Pre každého toto slovné spojenie predstavuje niečo iné. Moja predstava ideálnej dovolenky nie je presne špecifikovaná ani miestom ani termínom. Niekedy je ideálna chatka na „konci sveta“ inokedy rezort na pláži, alebo ruch veľkomesta. Rád spoznávam nové miesta, preto nikdy nechodím na jedno miesto viackrát. Pri výbere dovolenky som vyskúšal aj ultra last minute, aj dovolenku, ktorú som vyberal v predstihu pol roka. Neuprednostňujem ani jedno ani druhé, podstatný je výsledok.

Jozef Minarik

Predseda Združenia
závodných výborov OZ DLV

Moja ideálna dovolenka – chata v lese, ďaleko od civilizácie pri chate jazierko s možnosťou rybolovu a individuálnou poľovačkou, kotlíkový guláš a grilovačka v hubárskej sezóne.

Na rozhodovanie nepotrebujem veľa času, stačí povedať ideme a pribaliť k rodine dobrú spoločnosť.

Pozdravuje Vás a praje krásnu dovolenku Jozef Minarik

Jozef Bystriansky

Výrobno-technický riaditeľ

Naše dovolenky trávim s manželkou buď na poznávacích zájazdoch, alebo pri mori. Vždy sa snažíme okrem vyvaľovania pri bazéne alebo pri mori aj niečo vidieť. Radi chodíme na fakultatívne výlety. Takže naša dovolenka je vždy kombináciou relaxu, ničnerobenia, vypnutých telefónov a spoznávania histórie, architektúry a prírody. Termín máme väčšinou naplánovaný dlhšie dopredu, ale typ a miesto dovolenky vyberáme spontánne a často na poslednú chvíľu.

Anna Sliacka

referent práce s verejnosťou

S batohom cez hory!... to je poklad, tých najlepšie strávených chvíľ. Ak sa k tomu pridá aj pekné po-

Hovorí sa, že ak človek robí svoju prácu naozaj dobre, tak sa stáva neoddeliteľnou súčasťou jeho života. Ale je tiež pravda, že aby bol pracovný výkon človeka vysoký, potrebuje si aj poriadne oddýchnuť. Aká je vaša predstava o ideálnej dovolenke? Uprednostňujete pri výbere dovolenky rýchle, okamžité rozhodnutie alebo potrebujete na rozhodovanie viac času?

časie, tak je to zaručene pre mňa ten najlepší relax spojený s množstvom zaujímavých zážitkov. A ak počasie nebude ideálne, strávim dovolenku na chalupe v horách. Tam sa nestihnem nudiť - veď treba opraviť plot, pokosiť dvor i záhradu, natrieť všetko z dreva i kovu, čo je vystavené vrtochom počasia. Pociť z krásnych výhľadov nahradí pocit z vykonanej práce – no ja si oddýchnem viac ako keby som mala ležať týždeň niekde pri mori.

14. Deň stromu v znamení cisára Maximiliána

Viete kto a v ktorom roku vydal prvý lesný poriadok platiaci na území dnešného Slovenska? Tak takúto otázku riešili návštevníci už 14. ročníka najväčšieho podujatia podniku LESY Slovenskej republiky pre verejnosť – Dňa stromu. Stretnutie priateľov lesa a prírody v Lesníckom skanzene pri Čiernom Balogu odštartoval druhú júlovú sobotu vyznaním lesu herec František Kovár, ktorý si okrem iného spolu s moderátormi pripomenul nedávno zosnulého kolegu Ladislava Chudíka.

Spoločnou témou príhovorov Františka Kovára, ministra pôdohospodárstva Ľubomíra Jahnátka i generálneho riaditeľa štátneho podniku LESY Slovenskej republiky Petra Moronga bol prístup k ochrane prírody a problémy s extrémnymi environmentalistami. „Mrzí ma, že novodobými hrdinami sa stávajú ľudia, ktorí bránia výrubu stromu, ktorý dorástol svoj-

ho veku rubnej zrelosti. Myslím, že hrdinami by mali byť tí, ktorí na strom vylezú, nazbierajú z neho semená, to zasadia, vypestujú z neho sadenice, zalesnia porasty a ďalších sto rokov sa o ne starajú. Ak máme radi les, vážme si ľudí, ktorí každodenne naplňajú odkaz J. D. Matejovie Zachovajme lesy potomstvu, lebo oni sú predpokladom zachovania života na Zemi,“ povedal Peter Morong.

Celodenný kultúrny program v amfiteátri Lesníckeho skanzenu mohol uspokojiť takmer každého. Okrem už tradičného folklóru, tentoraz v podaní ľudovej hudby Ďatelinka a folklórneho súboru Vatra z Tlmáč, sa predstavili superstáristi Peter Cmorík a Dominika Mirgová, pesničkári Simona Martausová, David Bílek alebo country skupina Vodopád. Časť popoludnia patrila na hlavnom pódiu prezentácii troch odštepných závodov – Žarnovica, Levice a tiež Kriváň, ktorý si v tomto roku pripomína 90 rokov od založenia.

Tak ako aj po iné roky, vlastne po všetky ročníky Dňa stromu, sa na návštevníkov usmievalo na jasnej oblohe slnko. A aj to bol jeden z dôvodov mimoriadne vysokej návštevnosti, ktorá dosiahla podľa organizátorov číslo 17.000 ľudí. Návštevníkov bolo toľko, že v obci Čierny Balog museli narychlo pripraviť nové parkovacie plochy a na kyvadlovú autobusovú dopravu do Lesníckeho skanzenu sa čakalo aj viac ako pol hodinu.

Návštevníkov v tomto roku nečakal iba zaujímavý kultúrny program. V skanzene opäť pribudlo niekoľko novinek. Mohli si okrem iného vyskúšať aj chôdzu naboso na celkom novom pocitovom chodníku s najrôznejšími s prírodnými povrchmi vrátane potôčika, obdivovať prírastok v minilande, ktorým je maketa tajchu s prevádzkovou budovou aj s tečúcou vodou.

A ako je to vlastne s tým Maximiliánom? Maximiliánov lesný poriadok je prvý komplexný dokument vydaný na ochranu a spravovanie lesov. Obsahuje zákaz ničenia lesov a návod na hospodárenie v nich so zavedením plánovania. Lesný poriadok cisára Maximiliána II. a k nemu pripojený opis pohrónskych lesov bol vydaný v roku 1565 v nemčine. Preklad do latinčiny vyhotovil štiavničan Pavel Rubigallus – jeden zo siedmich komisárov poverených kontrolou lesov, ktorá vydaniu Lesného poriadku predchádzala.

-vr-

Novým riaditeľom OZ Revúca je Ján Vavrek

Generálny riaditeľ štátneho podniku LESY Slovenskej republiky Peter Morong zrušil k 15.7.2015 poverenie na riadenie OZ Revúca Vladimírovi Hlinkovi a menoval do funkcie riaditeľa tohto závodu Jána Vavreka.

Nový riaditeľ doteraz pôsobil na pozícii správcu na LS Revúca a v predchádzajúcom období bol okrem iného aj riaditeľom OZ Rožňava. A aké sú plány nového riaditeľa?

„Chcem najmä budovať dobrý kolektív spolupracovníkov, pretože iba tam, kde sú dobré kolegiálne a medziludské vzťahy, je možné očakávať vysokú výkonnosť jednotlivcov. Samozrejme, že nadviažem na prácu svojich predchodcov a budeme pokračovať v intenzívnej likvidácii kalamitných porastov z víchrice Žofia a lykožrútových kalamít,“ povedal krátko po svojom menovaní Vavrek.

Ján Vavrek (54) od ukončenia Lesníckej fakulty na Vysoké škole lesníckej a drevárskej vo Zvolene v roku 1984 pracoval okrem krátkej prestávky v rokoch 2007 – 2012 v štátnych lesoch.

Novému riaditeľovi želáme veľa úspechov a dobrých rozhodnutí.

-vr-

Novým držiteľom ceny Jozefa Dekreta Matejovie sa stal Doc. Ing. Jozefov Konôpka, CSc

„Slovenská lesnícka komora v spolupráci s LESMI Slovenskej republiky, š. p. vyhlásili tohto roku už 9. ročník ankety o „Cenu Jozefa Dekreta Matejovie“. Cena sa udeľuje pre osobnosti, ktoré sa mimoriadne zaslúžili alebo zasluhujú o zveľadovanie lesov a rozvoj lesníctva na Slovensku.

Víťazom 9. ročníka ankety sa stal a cena JDM pre rok 2015 bola udelená Doc. Ing. Jozefovi Konôpkovi, CSc. za rozvoj a úsilie o uznanie lesníctva spoločnosťou, za pôsobenie pri výchove generácií lesníkov a za aktívnu činnosť v štátnom aj neštátnom sektore.

Krátke predstavenie laureáta:

Doc. Ing. Konôpka, sa narodil vo Víglaškej Hute – Kalinke, v okrese Zvolene. Základné vzdelanie získal v rodnej obci a v Slatinských lazoch. V rokoch 1954 – 1958 absolvoval Strednú lesnícku technickú školu s maturitou v Banskej Štiavnici. V rokoch 1958 – 1963 pokračoval v štúdiu na Lesníckej fakulte Vysokého štátneho učilišťa lesníckej a drevárskej vo Zvolene, v roku 1969 začal externú vedeckú aspirantúru a vedeckú hodnosť kandidáta poľnohospodársko-lesníckych vied vo vednom odbore poľnohospodárstva, lesnícka fytopatológia a ochrana rastlín získal v roku 1974.

Po ukončení štúdia na lesníckej fakulte v roku 1963 nastúpil pracovať na Vojenské lesy a majetky, n. p., v Pliešovciach, kde pracoval aj po ukončení základnej vojenskej služby vo funkcii vedúceho lesnej správy. V roku 1969 nastúpil na študijný pobyt na Výskumný ústav lesného hospodárstva vo Zvolene, kde sa od funkcie odborného pracovníka, cez vedú-

ceho oddelenia ochrany lesov a poľovníctva prepracoval po námestníka riaditeľa pre výskum. Túto pozíciu zastával v roku 1978 do konca apríla 1990. Od roku 1992 do januára 1999 pracoval na Ministerstve pôdohospodárstva SR vo funkcii riaditeľa sekcie, resp. generálneho riaditeľa lesníckej sekcie. V súčasnosti pracuje na Národnom lesníckom centre vo Zvolene, kde v roku 2008 zastával funkciu generálneho riaditeľa.

Pán doc. Jozef Konôpka celý svoj pracovný život zasvätil lesníctvu a neúnavnému štúdiu. Jeho vedeckovýskumné a pedagogické aktivity sú zamerané do

troch oblastí: V prvom rade je to problematika ochrany lesa, a to konkrétne mechanicky pôsobiace abiotické škodlivé činitele. Potom problematika poľovníctva. A napokon – ale v ostatnom období možno v najväčšom rozsahu – problematika koncepcií a prognóz lesného hospodárstva. Pôsobil aj ako hosťujúci profesor na fakulte ekológie a environmentalistiky Technickej univerzity vo Zvolene. Je autorom a spoluautorom 810 publikácií, z toho 65 monografií a knižných publikácií a 91 vedeckých prác. Je členom Slovenského poľovníckeho zväzu, kde pôsobil dlhé roky vo významných funkciách, až po viceprezidenta zväzu.

Za významné zásluhy o rozvoj slovenského lesníctva, poľovníctva, lesníckej vedy a výskumu obdržal viaceré ocenenia. Oceniť je potrebné okrem odbornosti i jeho ľudské vlastnosti, ktorými sú ústretovosť, rozvážnosť a ochota poradiť a pomôcť.

Pánovi Jozefovi Konôpkovi k udeľniu ceny JDM všetci srdečne gratulujeme a do ďalších rokov života mu prajeme všetko najlepšie.

Lesu zdar!

-vr-

Zelená správa 2014

Výmera lesov na Slovensku naďalej narastá, zvyšuje sa aj zásoba dreva

Trend postupného nárastu výmery lesných pozemkov aj porastovej plochy sa potvrdil aj v minulom roku. Medziročne vzrástla plocha lesných pozemkov o 840 hektárov na 2,014.259 ha a výmera porastovej pôdy medziročne vzrástla o 401 hektárov na 1,941.992 ha. Vyplýva to z údajov Zelené správy Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Rozdiel medzi lesnými pozemkami a porastovou plochou sú najmä vysokotatranské a nízkotatranské vrchy, ktoré sú vedené medzi lesnými pozemkami, ale les na nich nerastie.

Napriek tomu, že sa vlni ťažba dreva na Slovensku medziročne pre kalamiťu Žofia zvýšila o 20 % na 9,417 mil. m³, zásoba dreva vzrástla oproti roku 2013 o 1,1 mil. m³ a dosiahla na 476,6 mil. m³ hrubiny bez kôry. Priemerná zásoba dre-

va je 246 m³ na hektár porastovej pôdy.

Hospodársky výsledok lesného hospodárstva za rok 2014 je vo výške 51,62 mil. EUR, čo oproti roku 2013 predstavuje

nárast o 20,09 mil. EUR. Uvedená skutočnosť súvisí s nárastom tržieb a výnosov v lesnom hospodárstve v roku 2014, ktoré dosiahli 532,88 mil. EUR a v porovnaní s rokom 2013 vzrástli o 61,97 mil. EUR (13,15 %). Nárast tržieb a výnosov bol spôsobený predovšetkým zvýšením tržieb za drevo, ktoré predstavovali 430,18 mil. EUR a v porovnaní s rokom 2013 vzrástli o 45,44 mil. EUR (11,81 %). V štátnych organizáciách lesného hospodárstva v porovnaní s rokom 2013 stúpili tržby za drevo o 0,5 % a v neštátnych subjektoch vzrástli o 25,3 %. Uvedená skutočnosť je spôsobená väčším objemom náhodnej (kalamiťnej ťažby) u neštátnych subjektov, ktoré boli postihnuté veternou kalamiťou vo väčšom rozsahu ako štátne organizácie.

-vr-

Zalesňovanie je jednou z najdôležitejších úloh trvalo-udržateľného lesného hospodárstva

Hlavným zameraním OZ Semenoles je zabezpečovanie zberu semennej suroviny, výroby semena, sadbového materiálu lesných drevín a realizácia opatrení na zachovanie a reprodukciu genofondu lesných drevín pre potreby LESOV Slovenskej republiky, štátny podnik. Zároveň sú výrobné kapacity nášho závodu využívané pre komerčnú produkciu, tak v uvedených činnostiach, ako aj v okrasnom škôlkárstve, v pestovaní vianočných stromčekov a v drobnej lesnej výrobe. Lesné škôlkárstvo, ktorého prvoradou úlohou je pokrývať potreby sadbového materiálu lesných drevín jednotlivých OZ v rámci LSR, ale aj požiadavky nešťátnych subjektov, tvoria 75 % z celkového objemu výroby OZ Semenoles.

O aktuálnej situácii v produkcii sadeníc a o tendenciách vývoja v tomto podnikaní sme sa rozprávali s riaditeľom OZ Semenoles Jánom Rakom a s VTÚ tohto závodu Miroslavom Ondrušom

Kolko sadeníc dodal Semenoles pre potreby OZ v rámci nášho podniku za poslednú päťročnicu?

Pre porovnanie uvádzame prehľad distribúcie pre OZ v rokoch 2011-2015 v tabuľke:

Rok	Predaj k 30.6.	Predaj k 31.12.
2011	15 791 851	19 944 272
2012	14 890 718	18 223 364
2013	14 233 553	18 186 829
2014	13 367 547	16 728 136
2015	12 900 000	15 675 616 - plán

Ako vyplýva z tabuľky, aj napriek rozsiahlym kalamitám pokračuje klesajúci trend potreby sadeníc zo strany odštepňúcich závodov. V priemere je pokles až takmer milión sadeníc ročne. Veríme, že je to prístupom prevádzky k zvyšovaniu prirodzenej obnovy, ktorá je nielen ekonomicky výhodnejšia, ale zachováva populáciu porastov, ktoré sa v súčasných podmienkach dožívajú rubného veku. Stabilerjší odber sadeníc evidujeme u nešťátnych subjektov a je predpoklad, že v roku 2015 dosiahne až 40 % z celkového objemu expedovaných sadeníc.

Ako sa v posledných rokoch mení drevinová skladba objednávaných a distribuovaných sadeníc?

Rozdiely v distribuovaných sadeniach hlavných drevín za posledných päť rokov sú minimálne. V objednávkach aj distribúcii dominuje jednoznačne buk - 6 326 tis. ks. Druhou najčastejšou drevinou v distribúcii je smrek - 5 902 tis. ks, pred treťou borovicou - 4 522 tis. ks expedovaných sadeníc. Významnejšie sa javí skôr trend znižovania potreby jaseňa z dôvodu jeho chradnutia a odumierania zapríčineného hubovým ochorením *Chalara* a javora z dôvodu jeho značného významného poškodzovania zverou. Celkove sa znižuje potreba ostatných drevín na úkor štyroch hlavných (buk, smrek, borovica, dub). Potreba sadeníc jedle kolíše minimálne.

OZ Semenoles rozpestováva sadenice na niekoľko rokov vopred. Aké sú podľa predbežných informácií požiadavky na počty a jednotlivé dreviny od OZ do budúcnosti?

OZ Semenoles rozpracováva výrobu sadeníc na základe skutočných očakávaných výhľadových ročných potrieb sadeníc vypracovaných odštepňúcimi závodmi na obdobie piatich rokov. Tie sú priebežne aktualizované v prípade obnovy PSoL, kalamit alebo výrazných odchýlok od poslednej platnej výhľadovej potreby. Najnovšia výhľadová potre-

ba bola aktualizovaná k 30. aprílu 2015 a predpokladá ročnú potrebu na úrovni 17 mil. sadeníc. Ak by bola takáto potreba aj dodržaná išlo by o mierne zvýšenie oproti súčasným požiadavkám. Podľa skúsenosti z minulosti však predpokladáme, že ide o príliš optimistické čísla a skutočná potreba bude okolo 15 mil.. Čo sa týka drevinového zloženia potvrdzuje sa trend posledných rokov v znižovaní požadovaného množstva ostatných drevín, naopak potreba sadeníc hlavných drevín by mala podľa výhľadu stúpať.

Kolko sadeníc má Semenoles rozpestovaných v súčasnosti?

V roku 2010 sme mali podľa požiadaviek výhľadového plánu rozpestovaných 80 miliónov kusov sadeníc. Keďže potreba z roka na rok výrazne klesá, v čase dopestovania výsadby schopnej sadenice sme vykazovali prebytky, ktoré po prerastení boli neupotrebitelné a vytvárali nám výrobné straty s priamym vplyvom na

dosahovaný hospodársky výsledok. V súčasnosti máme na jedenástich strediskách rozpestovaných 66 miliónov ks sadeníc lesných drevín v hodnote 6,5 mil. €.

Naším zámerom je pestovať z celkovej požiadavky odštepňúcich závodov a nešťátnych subjektov len 80 % voľnokorenných sadeníc. Chýbajúcich 20 % s možnosťou zníženia resp. zvýšenia požiadaviek by sme vykryli obalovanými sadenicami. Tým by sme predišli možným vysokým výrobným stratám.

Pozorujete v posledných rokoch nejaký posun v počte požadovaných sadeníc na jesennú výsadbu?

Pozorujeme postupný pokles záujmu o jesenné zalesňovanie. Súvisí to zrejme s celkovým poklesom potreby sadeníc a aj so zmenami klimatických podmienok, keďže sucho sa čím ďalej, tým častejšie vyskytuje aj v jesennom období. Zo strany

v prospech obaloovaných sadeníc?

Zo strany OZ pozorujeme mierne sa zvyšujúci záujem o obaloované sadenice a momentálne sa pohybuje na úrovni 2,7 mil. kusov. Ostatné subjekty dlhodobo odoberajú množstvá okolo 300 – 350 tis. kusov ročne. Semenoles sa snaží každoročne zvyšovať kvalitu obaloovaných sadeníc, čo sa darí aj vďaka investíciám do nových moderných fóliovníkov v posledných rokoch. Celoeurópsky trend je vo zvyšovaní množstva krytokorenných sadeníc a my sa snažíme tomuto trendu prispôbovať využívaním rovnakých technológií. Rozdiel v cene obaloovaných a voľnokorenných sadeníc sa znižuje, pričom výhody v prospech obaloovaných sú obrovské. Rovnaký trend zvyšovania podielu krytokorenných sadeníc, ako pozorujeme v celej Európe, sa dá očakávať postupne aj na Slovensku.

OZ Semenoles dodáva sadenice aj podnikom mimo štátneho podniku LESY Slovenskej republiky. O akým množstvách sa tu dá hovoriť?

Ostatným subjektom dávame ročne stabilne 7 – 8 mil. sadeníc. Tu prílišné výkyvy nepozorujeme, keďže títo odberatelia si uvedomujú, že zalesňovanie je jednou z najdôležitejších úloh trvalo-udržateľného lesného hospodárstva. Postupne narastá záujem o obaloované sadenice. V roku 2014 neštátne subjekty odobrali 18 % z celkového množstva vyexpedovaných obaloovaných sadeníc. Požiadavky na rok 2015 sú podstatne vyššie. U neštátnych subjektov si odber sadbového materiálu stabilizujeme uzatváraním obojstranne výhodných zmlúv.

odštepných závodov je požiadavka odsunúť na jarné zalesňovanie aj časť množstva obaloovaných sadeníc. V súčasnosti hľadáme taký spôsob uskladnenia, ktorý by nemal vplyv na znižovanie kvality vypestovaných sadeníc. Predpokladáme, že v budúcnosti budeme preskladňovať cca. 40 % produkcie. Tomuto zámeru prispôbujeme aj plánované investície, s cieľom rekonštrukcie existujúcich skladových kapacít.

OZ ponúka obaloované aj voľnokorenné sadenice. Mení sa záujem odberateľov

Evidujete na OZ Semenoles nejakú spätnú väzbu o pomere prijatých sadeníc po výsadbe?

Spätnú väzbu zo strany OZ mávame len v prípade problémov. V súčasnosti to riešime vlastnou iniciatívou, či už telefonickou alebo aj osobnou obhliadkou v rámci kapacít, ktoré máme. Robíme to aj z toho dôvodu, že závody boli v minulosti zvyknuté sa pri akomkoľvek probléme po zalesňovaní vyhovoriť na kvalitu sadeníc. Teraz sa snažíme tomuto predísť zlepšovaním komunikácie s odštepňými závodmi. Naši zamestnanci majú v súčasnosti povinnosť pri výskyte problémov vycestovať k odberateľovi k posúdeniu reklamácie. Od ostatných subjektov dostávame z času na čas výlučne pozitívne ohlasy (napr. ML Gelnica v tomto roku), zvlášť ak k nám subjekt prejde po zlých skúsenostiach s inými pestovateľmi sadeníc. Stále je však priestor na neustále zlepšovanie.

Jednou z novinek v produkcii OZ sú voskované sadeničky. Aký je zámer OZ v počtoch voskovaných sadeníc pre budúce obdobie?

Ochrane sadeníc voskom proti škodám tvrdoňom sa venujeme od roku 2013. Takže táto technológia už prestáva byť novinkou a začína byť známa aj u ostatných subjektov. Keď sa s voskovaním začalo, ošetrilo sa ročne cca 50.000 ks sadeníc pre OZ Liptovský Hrádok. Na jar 2015 sme zavoskovali 480.000 sadeníc z čoho pre neštátny sektor 130.000 ks. Ďalších približne 100.000 plánujeme voskovať na jeseň. Do budúca očakávame stabilný záujem o voskovanie na úrovni minimálne 600.000 ks sadeníc ročne. V súčasnosti spolupracujeme na príprave projektu „Inovatívne metódy ochrany biotopov“, ktorý by nám umožnil z prostriedkov Európskej únie zakúpiť ešte jeden voskovací stroj. Podarilo by sa nám tak odbremeniť stredisko Jochy, keďže v súčasnosti ako jedinú sadenice pre všetkých odberateľov.

Ján Rak, Miroslav Ondruš
OZ Semenoles

Zástupcovia Európskeho dvora audítorov navštívili OZ Beňuš

Niž nie je bez komplikácií a už vôbec nie, ak sa jedná o podávanie projektov. Za získaním financií stojí veľké úsilie a pevné nervy, a hlavne vtedy, keď sa jedná o projekt, v ktorom treba plánovať a predpokladať činnosti realizované v nasledujúcich rokoch. Kalamita na kalamitu, požiadavky na zmeny v projekte a následne kontrola na kontrolu. Tá posledná k Projektu ozdravných opatrení na OZ Beňuš na roky 2010 – 2012 priviedla 21.5.2015 na tento odštepny závod zástupcov Európskeho dvora audítorov, Pôdohospodárskej platobnej agentúry a ministerstva Pôdohospodárstva.

Začnem však pekne od začiatku.

Už pri myšlienke tvorby Projektu ozdravných opatrení na OZ Beňuš na roky 2010 – 2012 sa nám oči prevracali, hlavne keď máte predpokladať na tri roky dopredu, kde a v akom množstve budeme riešiť uhadzovanie haluziny, vyžínanie, plecí rub, zalesňovanie a sadenice, ochranu lesa a ďalšie výkony, ktoré tvorili samotný projekt. Napriek týmto neduhom sa nám podarilo popri riešení prevádzkových problémov vytvoriť projekt, zrealizovať verejné obstarávanie a podať samotnú Žiadosť o nenávratný príspevok z PRV 2007 – 2013, opatrenie 2.1. Naivne sme si mysleli, že naša práca na tomto poli zostane v pozícii štatistu, a že raz za rok spočítame zrealizované výkony, podáme Žiadosť o platbu, a bude takpovediac vymalované. Realita v podobe našich prírodných pomerov, kalamita na kalamitu, nás veľmi rýchlo prebrala. Už pri prvej žiadosti o platbu sme museli riešiť zmeny v projekte v službách nekonečnými tabuľkovými prehľadmi, a keď sa k tomu pridali zmeny vyvolané v sadbovom materiáli, miestami sme sa už aj my začali v tých nekonečných prehľadoch strácať. Potom prišiel rok 2011, ktorý nebol o nič jednoduchší. Tu sme už však museli zohľadňovať možnosti zmien v projekte, ktoré sme mali z pôdohospodárskej platobnej agentúry po prvých skúse-

nostiach z ŽOP (žiadosti o platbu) z roku 2010. Niekomu by možno napadlo, prečo ste išli do trojročného projektu, prečo ste vytvorili tak komplikovaný projekt? Tu by som chcel nezainteresovaným len poukázať na príručku k čerpaniu prostriedkov už z spomínaného PRV 2007 – 2013, opatrenie 2.1. Keď niekto nájde odvahu a trpezlivosť na jej prečítanie, pochopí komplikovanosť jednotlivých projektov. Na Beňuši zastávame názor, keď už máme robiť projekt, tak nech to už stojí za to, a myslím, že suma 2 105 114,04 Eur, vyplatená na účet LSR z tohto projektu za tú námahu stojí. Rok sa s rokom stretol a mali sme tu rok 2012. Z čerpania projektu nám bolo jasné, že pokiaľ niečo nevymyslíme, tak prídeme z titulu nevyčerpania o veľkú časť plánovaných fin. prostriedkov z projektu. Požiadali sme PPA o zmenu, ktorá nám bola odobrená podpísaným dodatkom. Na takto zmenami prepletený projekt podaním poslednej ŽOP sa nám ozvala aj kontrolná skupina z PPA Zvolen. S kontrolou sme prešli ako papierovú časť, tak aj praktickú ukážku zrealizovaných prác v teréne. Keď už by človek povedal, že fascikle z projektu, verejného obstarávania, a realizácie môžeme archivovať, ozvala sa následná kontrola z PPA Trenčín. Kontrolou sme sa viac venovali sadbovému materiálu. Po vyplatení poslednej ŽOP na účet LSR sme sa mierne nadchli s pocitom dobre vykonanej práce a s nádejou, že sa už v ďalšom období nebudeme musieť vracáť ku komplikovaným tabuľkovým plneniam a zmenám na zmenu v Projektu ozdravných opatrení na OZ Beňuš na roky 2010-2012.

Niž človeka nepoteší viac, ako keď sa Vám v roku 2015 ohlási do tretej kontroly na Projekt

ozdravných opatrení na OZ Beňuš na roky 2010-2012.

Takže znovu pospomiňať na roky 2010-2012, na zmeny, opraviť verejné obstarávanie, nazrieť do Zákona o VO z toho obdobia (zainteresovaný vedia prečo) a pripraviť fascikle z faktúrami, bankovými výpismi, tabuľkovými prehľadmi, zmluvami a mnohými inými dokumentami potrebnými ku kontrole.

Na kontrolu sa ohlásil Európsky dvor audítorov (zástupca z Čiech a Poľska). Kontrola bola náročnejšia, aj z titulu náročného vysvetľovania systému plnenia projektu vo väzbe na jednotky priestorového

rozdelenia lesa (JPRL). Audítorom bolo pri papierovej kontrole názorne cez program WEBGIS prezentované prepojenie od fakturácie služieb, cez sadbový materiál až po preukázanie vlastníckych vzťahov na katastrálnej vrstve. Kontrolou sme neopomenuli ani Verejné obstarávanie, ktoré bolo v poriadku. Trošku sme sa však natrápili pri obhajovaní predpokladanej hodnoty zákazky v projekte. Papierovú časť kontroly sme ukončili náhodným výberom prác, ktoré sme mali ukázať na terénnej obchádzke. Práce na projekte sme pomocou kolegov z LS Závadka úspešne prezentovali, chcem však pripomenúť, že je dosť náročne v našich prírodných podmienkach obhajovať práce pred troch rokov. Po ukončení kontroly nám bolo predbežne oznámené, že na projekte, čerpaní, preplatení, je z našej strany všetko v poriadku. Oficiálny verdikt však bude za niekoľko mesiacov. Odchodom posledného automobilu z kontrolnej skupiny sme sa zamysleli, či to už bola naozaj posledná kontrola k tomuto projektu.

Odpoveďou bola pozorná poznámka: „Pokiaľ človek nemá čo skrývať, nemusí sa báť žiadnej kontroly.“

Týmto článkom by som chcel v prvom rade poďakovať všetkým zainteresovaným kolegom, ktorí sa podieľali na tvorbe, realizácii a následne finalizácii celého projektu. V každej práci sú problémy, či je to v poslednej dobe často menené verejné obstarávanie, legislatívne zmeny a mnoho iných, pre nás nepochopiteľných prekážok, musíme s tým bojovať, a keď pred nami zavrú dvere, tak vlezeme oknom. Naozaj obdivujem hlavne pestovateľov na jednotlivých správach, ktorí dokážu plánovať na tri roky dopredu s presnosťou na 99 %, a k tomu v kalamitných územiach. Vážme si týchto ľudí.

Marek Tabernaus
OZ Beňuš

Zabudni na príhľavu, teraz sadíme stromy Čo šepká les 2015

To, že dobre vedú „Čo šepká les“ dokazovali žiaci v súťaži s rovnakým názvom svojimi vedomosťami a zručnosťami. Žiaci štvrtých až šiestych ročníkov z okresov Banská Štiavnica, Žarnovica a Žiar nad Hronom, si zasúťažili v areáli svätoantonského kaštieľa už na piatom ročníku tejto prírodovednej súťaže a nerobil im problém dokonca ani lán žihľavy, v ktorom sadili pripravené stromčeky.

Podporiť ich prišiel nielen riaditeľ kaštieľa vo Sv. Antone Marián Číž, riaditeľ OZ Žarnovica Jaroslav Poláček, vedúci Odboru obchodu a logistiky Ján Grolmus a hovorca štátneho podniku Vlastimil Rezek ale aj iní dôležití hostia. Trojčlenné družstvá presviedčali nekompromisných členov komisií, že vedú poznávať zvieratá, ich stopy a zvuky, stromy, že sa orientujú v poľovníckej kynológii, poznajú svoje okolie, vedú zhotoviť vtáčie krmidlo, tvoriť a recitovať básne o prírode, nemajú problém strieľať na laserovej strelnici a rýchlo a správne zasadia stromčeky

priamo v teréne. V desiatich disciplínach súťažili ako tímy, ale zároveň aj každý sám za seba.

Kde a komu 4. júna najhlasnejšie šepkal les? Tento rok mu najviac naslúchali a porozumeli žiaci zo ZŠ Štefana Moysesova v Žiari nad Hronom (141,5 b), za ktorou skončila ZŠ s MŠ Maximiliána Hella v Štiavnické Bane (141,5 b, a čom rozhodli až rozstrelové otázky) a na treťom mieste skončila ZŠ Andreja Kmeťa Žarnovica (140 b). Z jednotlivcov skončila na treťom mieste Tereza Hešková zo ZŠ Štefana Moysesova Žiar nad Hronom (48 b), na druhom mieste Nikola Pavolová zo ZŠ Fraňa Kráľa Žarnovica (48 b; tiež až po rozstrele) a celkovým víťazom súťaže sa stal Marek Vician zo ZŠ s MŠ Maximiliána Hella Štiavnické Bane (49 b).

Kto sa najviac zlepšil v oblastiach, o ktorých šepká les, to sa dozvieme až o rok. Gratulujeme všetkým, nielen víťazom, lebo každá skúsenosť je malým víťazstvom v živote človeka a posúva ho vpred.

LESU ZDAR!

-as-

Deti, aby trubka hrala, musí sa do nej ...

Zo všetkých krajov, prevažne ale zo stredného Slovenska, sa 17. a 18. júna 2015 schádzali do múzea vo Svätom Antone neďaleko Banskej Štiavnice deti hlavne prvého stupňa základných škôl, z tried, ktoré ich triedni učitelia prihlásili na Detské dni svätého Huberta. Tie spolu so Slovenskou poľovníckou komorou, SPZ, LESMI Slovenskej republiky, š. p. a ďalšími organizáciami, už viackrát usporiadalo Múzeum vo Svätom Antone, kolektív jeho pracovníkov pod vedením dobrého a obetavého človeka, riaditeľa Mariána Číža. Detské dni sú sesterskou akciou Dní svätého Huberta, ktoré sa už viac ako 20 rokov konajú počas prvého septembrového víkend. Detských dní Sv. Huberta sa tento rok zúčastnilo celkovo dvetisíc detí

Detské dni sú síce menej veľkolepé, ale deti neprihádzajú o nič z pestrého poľovníckeho programu. Každá skupinka dostáva sprievodcu z radov študentov a študentiek strednej lesníckej školy v Banskej Štiavnici. Sú pre ne pripravené ukážky sokoliarstva, kynológie, divadelné pred-

stavenia, vábenie zveri, vystúpenia trubačov, asi len omša svätého Huberta chýba. Na oplátku mohli v expozícii jaskyniarov vyliezť niekoľko metrov po lanovom jaskyniarskom rebríku, čo dospelým umožnené nebýva, ale tentokrát to využilo niekoľko odvážnych učiteliek. Trubači nechali deťom vyskúšať si hru na lesných rohoch a lesniciach. Začiatky boli neslávne, žiadne zvuky z nástrojov nevychádzali. Ale šéf trubačov Edmund Hatier im poradil humorou radou zo života, že aby to hralo, musia ústami do náhubku „prdieť“. Vzbudilo to aj príslušný smiech. Aplikovali to aj ostýchavé

dievčatá a dielo sa napokon darilo! Divadelnú hru o Svätom Hubertovi predviedli na nádvorí zámku deti zo ZŠ Ferdinanda Coburga vo Sv. Antone. Malí návštevníci boli prekvapení, že také dravce ako sú orly môžu ovládať už ich starší kamaráti - žiaci ZŠ a MŠ Maximiliána Hella Štiavnické Bane, ktorá ako jediná v Európe vyučuje sokoliarstvo. Tak si niektorí odvážnejší podržali na rukavici aj orla. Zo skutočných zbraní deti síce nestrieľali ale mnohé mali dobrú mušku na laserovej strelnici. Niektoré dievčatá ukázali, že bohyňa lovu Diana bude mať dobré nasledovníčky. A napokon si všetky deti urobili jasno v tom, že sliepka bažanta sa nevolá jarabica.

Deti si okrem zaujímavých zážitkov odniesli na pamiatku niekoľko drobností, každá trieda aj vlastnoručne vyrobenú vtáčiu búdku a tiež so starostlivosťou zasadené sadeničky lesných stromčekov. Ale predovšetkým na Detských dňoch vo Sv. Antone pod heslom Poľovníci deťom šlo o detskú radosť!

Jiří Junek

Pitný režim na našich pracoviskách

Letné mesiace s vysokými, niekedy až extrémnymi teplotami ovplyvňujú pracovný výkon zamestnancov nielen v budovách, ale tiež v externom prostredí. Zvýšená záťaž teplom sa prejavuje najmä u pracovníkov pracujúcich v lesných porastoch, na expedičných skladoch, vo výrobných halách alebo v kancelárskych priestoroch, ktoré nie sú klimatizované. Pokiaľ nie je z technického hľadiska možné upraviť pracovné prostredie na prijateľnú mieru, je potrebné zamestnancov pred nadmerným teplom (v zimnom období pred extrémnym chladom) optimálne chrániť.

Pri zabezpečovaní pitného režimu v mimoriadne teplých dňoch na vonkajších pracoviskách je potrebné zabezpečiť pre zamestnancov minimálne 1,5 l minerálnej vody za odpracovanú pracovnú zmenu bez rozdielu o aké práce a profesie sa jedná. Pri tých prácach a profesiách, ktoré sú zaradené do tretej triedy práce napríklad - pilčík, manipulát pri ručnej manipulácii dreva na skladoch dreva aj pri nižších teplotách ako je 30 °C.

Na zabezpečenie pitného režimu v týchto prípadoch je vhodné aby nápoje:

- mali primeranú teplotu a boli poskytované v primeranom množstve,
- boli vhodné a pre danú pracovnú činnosť a zdravotne neškodné,
- ich sortiment bol vhodne striedaný.

Vzhľadom na prebiehajúce klimatické zmeny a narastajúci počet mimoriadne teplých dní je potrebné konkretizovať opatrenia pred záťažou teplom, ktoré by zohľadňovali špecifické podmienky jednotlivých pracovísk. Netreba podceňovať vplyv nadmerného tepla na znižovanie koncentrácie a výkonnosti zamestnanca, pretože to môže mať za následok zvýšenú úrazovosť v prevádzke. Pre zefektívnenie výkonu je potrebné zaistiť také mikroklimatické podmienky, ktoré budú predchádzať zbytočným komplikáciám. Zamestnávateľ môže pristúpiť k nasledovným technickým alebo organizačným opatreniam:

V tejto oblasti povinnosť zamestnávateľa zabezpečiť pitný režim pre svojich zamestnancov upravuje § 6 ods. 3 písm. b) zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý zároveň ustanovuje aj povinnosť zamestnávateľa upraviť to vnútorným predpisom. Na zabezpečenie pitného režimu pre zamestnancov vo väčšine prípadov postačuje napr. aj prístup k bežnej pitnej vode z verejnej vodovodnej siete na mieste výkonu práce. Taktiež vo vyhláske MZ SR č. 544/2007 Z. z. o podrobnostiach o ochrane zdravia pred záťažou teplom a chladom pri práci je zakotvená povinnosť pre zamestnávateľov poskytnúť:

- a) pri prekročení prípustných hodnôt mikroklimatických podmienok pitnú vodu, bezprostredne na mieste výkonu práce,
- b) ak je predpoklad prekročenia smerných hodnôt dlhodobá a krátkodobá únosnej záťažou teplom alebo pri dlhobodej práci na vonkajších pracoviskách počas mimoriadne teplých dní navyše nápoje, prostredníctvom ktorých sa doplní strata tekutín a minerálnych látok stratených potením a dýchaním. Mimoriadne teplý deň je deň, keď teplota vonkajšieho vzduchu nameraná v tieni dosiahne hodnotu vyššiu ako 30 °C.
- c) pri dlhobodej práci na vonkajšom pracovisku, ak je priemerná teplota vzduchu počas pracovnej zmeny nižšia ako 4 °C.

Zákon o verejnom zdravotníctve rieši prácu aj v chladnom období

Konkrétne zamestnávateľ je povinný zabezpečiť opatrenia, ktoré vylúčia alebo znížia nepriaznivé účinky faktorov tepelno-vlhkostnej mikroklimy na zdravie zamestnancov na najnižšiu možnú a dosiahnuteľnú mieru. Na základe tohto zamestnávateľ poskytne vhodné osobné ochranné pracovné prostriedky, ochranný odev a pitný režim pri zvýšenej záťaži teplom alebo chladom. Náš podnik rieši situácie, keď priemerná teplota vzduchu v zimnom období na vonkajších pracoviskách počas pracovnej zmeny je nižšia ako 4 °C. Zamestnanci v tomto prípade majú nárok na minimálne 0,5 l teplého nápoja - teplého čaju. Na tento účel je zamestnávateľ povinný zabezpečiť nákup porciovaného čaju a nádob na ich prepravu najlepšie v nerozbitných vákuových termoskách s klasickým uzáverom bez akýchkoľvek patentov. Zamestnanci si následne čaj pripravujú doma.

Dohľad nad dodržiavaním

V situáciách, kedy sú zamestnancom upierané ich práva, majú možnosť podať podnet na príslušnom inšpektoráte práce podľa miesta prevádzky, resp. sídla zamestnávateľa, prípadne na príslušnom regionálnom úrade verejného zdravotníctva, keďže dozor nad dodržiavaním vhodných podmienok na pracoviskách z pohľadu vhodnej teploty je v ich kompetencii (www.nip.sk).

Okrem pitného režimu je zamestnávateľ povinný v zmysle zákona o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia poskytnúť na pracoviskách aj pitnú vodu. Pitnú vodu musí zamestnávateľ poskytnúť aj na vonkajších pracoviskách, nielen v objektoch, kde sa pitná voda nenachádza. V rámci podniku pre zamestnancov túto povinnosť zabezpečuje aj Kolektívna v zmluva, kde je uvedené, že zamestnávateľ poskytne nealkoholické nápoje v hodnote do 0,60 € na pracovnú zmenu na pracoviskách s nedostatkom pitnej vody, zodpovedajúcej hygienickej norme. Najjednoduchšie je zabezpečenie pitnej vody v pet-flašach v objeme min. 1,5 l na LS prípadne RSLT. Taktiež treba rozlišovať prípady, kedy zamestnanci v rámci pracovnej zmeny prechádzajú na pracoviská, kde sa pitná voda nachádza.

Marian Jagerčík

Zubria obora

18.

VÝZNAMNÉ
LESNÍCKE
MIESTO

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik
OZ Topoľčianky
Hostovce 95191
okres Zlaté Moravce
(N 48°27'50" E 18°20'28")

www.lesy.sk

Chov koní na Muráni

23.

VÝZNAMNÉ
LESNÍCKE
MIESTO

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik
OZ Revúca
Muráň 049 01
okres Revúca
(N 48°46'52,6" E 20°04'24,3")

www.lesy.sk

Zubria obora

Zubria zvernica bola vybudovaná v roku 1958 ako jediné miesto chovu zubra na Slovensku na ploche 27 ha s 113 ha ochranného pásma. Chovná časť zubrej zvernice je rozdelená na štyri oddelenia a zubry žijú

striedavo vo všetkých týchto častiach. Celý objekt zvernice bol dimenzovaný pre 12 jedincov. Ako základ chovu sem boli privedené dva zubry Beyryeg a Beylianka z územia dnešného Bieloruska. Onedlho k nim pribudli ďalšie zubry z Poľska - známy Putifár a Pumarka, a tiež mladý zubor Sivák. Prvé mláďa sa tu narodilo na začiatku 60-tych rokov minulého storočia. Od začiatku svojej činnosti bolo vo zvernici odchovaných viac ako 180 jedincov (v čase založenia zvernice sa na celom svete nachádzajú

lo asi 150 jedincov). Nadbytočné jedince boli umiestnené do ZOO a chovov po celej Európe. Legendárny zubor Putifár sem bol privedený v roku 1959, vtedy vážil 1230 kg a mal sa 14 rokov. Uhybnul 28.4.1970 ako 21 ročný. So svojou váhou patril k najmohutnejším jedincom (obyčajne zubry dosahujú váhu 500 - 1000 kg). V roku 1964 bol celý objekt pre chov zubrov vyhlásený za chránenú študijnú plochu. Zubriu zvernicu od jej založenia až doteraz obhospodaruje OZ

Topoľčianky. V polovici decembra 2004 bol uskutočnený niekoľko desaťročí plánovaný projekt vypustenia päť zubrov do voľnej prírody v Národnom parku Poloniny, kde bol výskyt zubra zaznamenaný v roku 1973. Zubria zvernica bola vyhlásená za významné lesnícke miesto 10.10.2008.

Chov koní na Muráni

Začiatok chovu koní na Muráni sa datuje od r. 1950, kedy bol z podnetu Oblastného riaditeľstva štátnych lesov v Bratislave a vojenských orgánov založený na Veľkej Lúke pri Muráni žrebčín. Hlavným zámerom tohto chovu bola potreba produkcie

koní horského typu pre lesné hospodárstvo a armádu. V rokoch 1950-1956 boli postupne okrem strediska na Veľkej Lúke vybudované ďalšie štyri strediská, no v súčasnosti je chov sústredený len na Dobšinej a Veľkej Lúke. Pre meniace sa požiadavky sa postupne prechádzalo od chovu huculov v čistokrvnej forme, cez zmohtňovací proces hucula krížením s inými plemenami, až sa v polovici 80. rokov minulého storočia pristúpilo k chovu zameranému na

norika v čistokrvnej forme, ktorý plne vyhovuje požiadavkám lesnej prevádzky. V r. 1995 bol uznaný šľachtiteľský chov „norika muránskeho typu“ a od r. 1997 bol vyhlásený chov génovej rezervy „norika muránskeho“. Stredisko chovu koní Dobšiná je zamerané na chov chladnokrvných koní plemena norik muránskeho typu (formou pastevného odchovu) kvalitných, ľahko ovládateľných koní, použiť

teľných v lesnej prevádzke, poľnohospodárstve a agro- a lesoturistike. Norik je kôň stredne veľkého rámca s dobrým osvalením. Je to pracovitý a dobre ovládateľný kôň, dobre živiteľný, s dobrým temperamentom a dobrým charakterom. Chov norika muránskeho typu na Veľkej Lúke pri Muráni bol vyhlásený za významné lesnícke miesto 29.5.2009.

Cesta k racionálnemu a odbornému vykonávaniu výchov (prečistiek) v mladinách

Cieľom vykonania prečistky v mladinách je zásadne prispieť k tomu, aby porasty v štádiu kmeňovín boli zdravé, stabilné s hodnotnou produkciou drevnej hmoty a zároveň vykonané účelne z hľadiska nákladov. Uvedené vlastnosti porastov v štádiu mladín je možné prečistkami podstatne ovplyvniť, pri prebiekach v štádiu tenkých kmeňovín sú možnosti podstatne menšie.

Musíme kriticky priznať, že vykonávanie prečistiek sa často sústreďuje na zásah v podúrovni, v úrovni a nadúrovni sa zasahuje s nižšou intenzitou, často sa vykonáva iba tzv. „zdravotný výber“ (odstránenie poškodených stromov). Takto vykonávané prečistky neprispievajú k zlepšeniu zdravotného stavu a kvalite porastov. Zároveň, vzhľadom na vyšší počet odstraňovaných jedincov v podúrovni, sú vynakladané neúčelne zvýšené náklady bez splnenia časti cieľov výchovy. Dodáva-

telia ako vykonávatelia a zodpovední vedúci lesných obvodov sú väčšinou v dobrej viere presvedčení, že takto vykonávanými prečistkami dosiahnu hlavné ciele výchovy. Stav porastov po vykonaní prečistiek potvrdzuje, že k dosiahnutiu cieľov výchovy sme skôr v polovici cesty, vo výnimočných prípadoch však môže hroziť aj poškodenie a destabilizácia porastov. Pre posun k odbornému a zároveň racionálnemu vykonávaniu prečistiek je potrebná zmena prístupu i myslenia vedúcich lesných obvodov, ako priamych riadiacich pracovníkov vo vzťahu k samotným vykonávateľom zásahov - dodávateľom služieb (ich zamestnancom, resp. subdodávateľom).

Odštepný závod Považská Bystrica práve za účelom prispenia k zmene vykonávania prečistiek, zorganizoval dňa 14.5.2015 na Lesnej správe Beluša, Lesný obvod Hodoň „Prezentáciu výchovných

zásahov – prečistiek“ prostredníctvom terénnych ukážok pre vedúcich LO, pestovateľov LS a dodávateľov služieb v pestovateľskej činnosti. Bohatá diskusia pri jednotlivých ukážkach potvrdzuje záujem zainteresovaných a snahu hľadať v konkrétnych prípadoch porastov zodpovedajúci rozsah výchovy z hľadiska kvality i kvantity. Konzervatívny prístup je pre nás lesníkov typický, preto zmenu myslenia môžeme dosiahnuť len postupne opakovaným pôsobením, kde lesník je nie len aktívnym účastníkom, ale je si vedomý, že pri zadávaní a preberaní prác je základným riadiacim článkom, ktorý zásadne ovplyvňuje stav lesných porastov. Potreba opakovania obdobného výchovného pôsobenia smerovaná k zainteresovaným najmä vedúcim LO je jednoznačná.

Jaroslav Španik
pestovateľ OZ Považská Bystrica

Lesnícke dni – Pro Silva na Odštepnom závode Prešov

Minulý rok v máji sme na našom Odštepnom závode organizovali pri príležitosti 25. výročia založenia hnutia Pro Silva v Európe regionálny Lesnícky deň v objekte Kráľovčiek na LS Hanušovce, na ktorom sa zúčastnili kolegovia z okolitých odštepných závodov, pracovníci štátnej správy LH, lesníci z neštátnych subjektov a lesníckeho školstva. Preto sme pripravili akciu s podobným tematickým zameraním, ale tentokrát pre všetkých zamestnancov našich lesných správ a odborných pracovníkov lesníckej prevádzky ústredia OZ. Na lesníckych dňoch 25. a 26. júna 2015 sa stretlo 102 účastníkov a zároveň zamestnancov nášho závodu.

Celodenné zamestnanie s témou „Zvyšovanie efektívnosti hospodárenia v listnatých porastoch uplatňovaním prírody blízkeho postupov“ bolo zrealizované počas dvoch dní, každý deň s rovnakou témou a trasou, aby sa vystriedali všetci zamestnanci, a prítom sa zabezpečil chod vonkajšej prevádzky na lesných správach. Na trase bolo pripravených osem zastávok, demonštračných objektov, kde postupy hospodárenia a pestovné techniky vysvetľovali pestovateľ závodu Miroslav Kováč a lesník Pavol Verčimák.

Cieľom jednotlivých ukážok bolo objasniť a ukázať praktické postupy pri prírode blízkom pestovaní lesa, stav lesných porastov po uplatnení takýchto zásahov počas predchádzajúcich desiatich rokov, stav a prípravu porastov pred vykonaním

ťažbových zásahov – výchovných aj obnovných a pre porovnanie bola aj ukážka porastu dlhodobého bez lesníckej činnosti.

V mladých porastoch boli na skusných plochách odprezentované výchovné zásahy prečistkami po v minulosti zrealizovaných doruboch, a to pred zásahom, po zásahu. Pre porovnanie bola hodnotená aj skusná plocha ponechaná bez výchovy. V jednom poraste bola veľmi zaujímavá ukážka výchovy prečistkou v bukovej mladine pod clonou materského porastu, kde sa naplno využívajú prírodné procesy, autoredukcia vo vývoji mladín, s pozitívnym dopadom na intenzitu pestovných zásahov.

Sme presvedčení, že naše celodenné zamestnanie splnilo svoj hlavný cieľ a to ukázať výsledky 10-ročnej práce a nasledujúce postupy v inej koncepcii obhospodarovania lesa v objekte Pro Silva, s poukázaním a vysvetlením dopadu takejto koncepcie na plnenie všetkých produkčných aj mimoprodukčných funkcií lesa, ktoré na základe spoločenskej požiadavky prechádzajú zásadnou zmenou.

Lokalita Kráľovčiek

Nachádza sa v severovýchodnej až severnej časti pohoria Slanské vrchy na LS Hanušovce nad Topľou, v okrese Prešov, pri obci Pavlovce. V roku 2006 bola v lokalite zriadená génová základňa pre dreviny buk lesný, dub zimný a jaseň štíhly a súčasne vyhlásená aj za objekt Pro Silva o terajšej výmere 533 ha.

V objekte Kráľovčiek, v jej centrálnej časti, bola v roku 2012 vybudovaná exkurzná trasa v rámci programu cezhraničnej spolupráce Partnerstvo bez hraníc a medzinárodného vzdelávacieho projektu „Celoživotným vzdelávaním lesníkov k lepšiemu obhospodarovaniu lesov“, ktorý bol spolufinancovaný z prostriedkov EÚ a kde sa prevádzali odborné tréningy budúcich ukrajinských školiteľov prírody blízkeho pestovania lesov. Na trase je umiestnených osem tabúl, ktoré objasňujú princípy a spôsoby prírode blízkeho obhospodarovania lesa.

V lokalite Kráľovčiek bol v roku 2008 vybudovaný Lesnícky náučný chodník Tajch. Dvojokruhový chodník má veľký okruh o dĺžke 5410 m a malý, detský okruh o dĺžke 2430 m. Na trase je 24 informačných tabúl, 3D exponáty, škola v prírode, malé lesnícke múzeum a niekoľko oddychových zón. Lokalita je intenzívne navštevovaná mladými návštevníkmi z okolitých škôl a turistami. Náučný chodník prechádza veľmi zaujímavou časťou maloplošného chráneného územia – Prírodnou pamiatkou „Záre stravného potoka“.

Pavel Mikluš
OZ Prešov

Tatranská kosba I lesnícke guláše boli aj tento rok na jednotku

Na vstupe do Bielovodskej doliny sa posledný júnový piatok vynímala farebná tabuľka so šípkou a nápisom – Tatranská kosba. Čo znamenal? To sa v doline na lúke neďaleko horárne už po jedenástykrát stretli lesníci nielen zo Slovenska ale i spoza hraníc na každoročnej súťaži v kosení trávy - Tatranská kosba a v súťaži vo varení gulášu - Špica guláš.

O deviatej hodine nastúpilo na štart 24 družstiev koscov zo Štátnych lesov TANAPu, Vojenských lesov a majetkov s kolegami z Poľska Tatranského parku narodowego, Biebrzanského parku narodowego, Lesy Slovenskej republiky, š. p. OZ Sobrance a OZ Námestovo, mestských lesov Kežmarok a Spišská Belá, Pozemkového spoločenstva Východná a lesníkov z Podkarpatské Rusy, podporovaných goralskou muzikou a povzbudzovaní svojimi kolegami a priateľmi. Čakalo na nich kosenie trávy v 4 m širokom a 50 m dlhom pruhu, pričom porota hodnotila aj kvalitu práce. Medzi boli vedúci ochranných obvodov ŠL TANAPu, teda od lesníkov až po riaditeľa ŠL TANAPu Petra Líšku. Ako tradične sa najlepšie umiestnili lesníci z orav-

skej časti Tatranského národného parku – v jednotlivcoch zvíťazil polesný zo Zverovky Juraj Majerčák, v družstvách potvrdili svoju kondičku a umenie poľskí lesníci z Tatranského parku narodowego Andzej Goldyniak a Andrzej Staszal, oravci Juraj Majerčák a Michal Gazda boli druhí a Bohumír Gazda a Radoslav Michalec tretí.

Čo by to bolo za lesnícku akciu, keby tu chýbal kus recesie a kus zábavy. Mimo súťaž sa ich priatelia a návštevníci pokúsili dokázať, že aj oni vedia vziať do rúk kosu. A tak sa vedľa seba ocitli štátny tajomník MPArV SR Jozef Spevár s riaditeľom podkarpatoruských lesov z Užhorodu Ivanom Kostivom, v mníšskej sutane „priateľ“ z neďalekého poľského kláštora i bájny mních Cyprján, so zručnosťou kosila aj predsedkyňa oblastnej lesníckej komory Košice Berta Stašková z východu Slovenska. S prekvapením najviac zmyslu pre humor prejavili poľské lesníčky, ktoré spojili svoje sily v celku originálnym spôsobom, riadiac sa prísloviem, že účel svätí prostriedky...

Súbežne so súťažou v kosení trávy prebehlo aj varenie gulášu. Pod kotlíkmi praskal oheň a vôňa horiaceho dreva podporovala lesníkov, ktorí sa chceli pochváliť svojimi originálnymi receptami priamo zo zázračných zmesí korenia. Niektorí ho vylepšili červeným vínom alebo poldeci borovičky. Dávali si záležať s prípravou prílohy, ako napríklad lesníci z poľesia na Štrbskom Plese. Okolo kotlíkov bolo veselo, spievalo sa najviac okolo poľských a ukrajinských ohňov. Šéfom hodnotiteľskej komisie bol pravý šéfkuchár, ktorý sa pri tejto príležitosti obliekol do bieleho a nasadil si vysokú kuchársku čiapku. Jeho hodnotiteľská úloha nebola jednoduchá, lebo všetky guláše sa podarili. Ich autori

si dali záležať ako na svojej úprave, tak aj na úprave svojich výrobkov. Dopadlo to tak, že žiadna z partii lesníkov-kuchárov neodišla bez ocenenia.

„Chodívame rádi Bielovodskou dolinou, a tak keď nám známi lesníci poviedli, čo se dneska bude v ní díť, nenechali jsme si to užiť. A neprohlopili jsme. Vždyť kdy jindy máte možnost si v této snad nejkrásnější tatranské dolině poslechnout lesnícké fanfáry, goralskou lidovou muziku od muzikantů v krojích, ochutnat lesnícké guláše a zapít je třeba vínkem ze Záhorí nebo z Tibavských sklepů? A přitom se doslova kochat pohledem na krásnou přírodu. Toto je možné tady zažít jen jednou za rok – na soutěžích lesníků v kosení trávy a vaření guláše. Je hezké, že lesníci tyto svoje tradice stále udržují“ – zverila sa nám so svojimi dojмами rodina turistov z Hranic na Morave. Po iné dni ich mohol v doline privítať napríklad bocian čierny, vodnár obyčajný na rieke, alebo skupina vysokej zveri. Tentokrát to bol lesník Martin Stodola so psom Maxom z miestnej horárne - mohutnou postavou verný svojmu menu.

Ako sa ráno v doline lesníci zišli, pobede po nich ostala len pokosená lúka a milé spomienky. A pranie sa tu opäť stretnúť o rok na konci júna na rozkvitnutej lúke s priateľmi.

Jiří Junek

Kosenie lúky Zálomská

Chránený areál Dolná Zálomská o výmere 2,48 ha je časťou lúky, ktorú obhospodaruje štátny podnik Lesy SR OZ Kriváň na LS Kyslinky priamo v kaldere Poľany. Je ukážkou dobre zachovaných, druhovo

bohatých prameniskových, slatinných a stredne vlhkých rastlinných spoločenstiev.

Pracovníci OZ Kriváň si lúku Zálomská vážia aj preto, že na nej každoročne organizujú chovateľskú prehliadku trofejí a zhodov jelenej zveri z CHPO Poľana. Preto, aby jej vzdali úctu, rozhodli sa vzácné mokrade pokosiť čo najšetrnejšie ručnými mečami, alebo malou mechanizáciou, a zároveň pripraviť lúčne seno, ako krmivo pre zver v CHPO Poľana.

Spolu 24 koscov - 17 pracovníkov ústredia OZ a sedem z lesnej správy Kyslinky (niektorí už skoro ráno o šies-

tej hodine), 9.7.2015 pobrali kosy, hrable a dostupnú malú mechanizáciu a pustili sa do roboty, ktorá už v súčasnosti nie je pre každého bežná, ale pri dobrej vôli sa dá naučiť či zdokonaľiť sa v nej. Len aby nástroje boli dobre naostrené...

Popoludní dobre padlo posedenie pri guláši a iných dobrotách, kde sme zhodnotili akciu ako výbornú možnosť utuženia kolektívu spolu s vykonaním potrebnej roboty. Podľa slov nášho bývalého, ale aj v súčasnosti aktívneho kolegu Emila Rakytu (na obrázku vpredu), ktorý sa tiež zúčastnil, bolo kosenie horských lúk zamestnancami lesného závodu tradičné. Preto sme sa rozhodli, že sa k tradícii vrátíme a našu lúku Zálomskú budeme kosiť aj v budúcnosti.

Pavol Král
riaditeľ OZ Kriváň
Foto: Ján Nôžka

Výnimočné chvíle „zelených“ chlapských srdc

Pred 50-mi rokmi maturovali v novej SLTŠ Prešov prví maturanti

S nevestou času chystáme pri oltári života „zlatý sobáš“: náš Gaudeamus by mal zaznieť pri príležitosti 50. výročia maturity na Strednej lesníckej technickej škole v Prešove v júni 1965. S puncom jedinečnosti, že naša trieda budúcich lesníkov, bola prvá, čo v novopostavenej škole na Kollárovej ulici, v susedstve parku Kolmanka, maturovala...

Taký bol úvod pozvánky na pomaturitné stretnutie pre pätnásť spolužiakov, roztrúsených po Východnom Slovensku a pre jedného, ktorého osud zavial až do Moravského Písku. Zorganizovať ďalšie pomaturitné stretnutie v našej zelenej Alma mater v srdci Šariša nás motivovala najmä skutočnosť, že popri pocitoch radosti a spokojnosti zo životného i pracovného naplnenia žijeme ako sedemdesiatnici už chvíle, keď sa nás zmocňuje nostalgia i neistota z budúcich dní a kráti sa dych i krok. A tak je načim odhodlať sa pristúpiť s nevestou času k tomu imaginárnemu oltáru života a skúsiť ešte oživiť náš Gaudeamus, tentoraz na výnimočnom pomaturitnom stretnutí v našej „zelenej“ Alma mater v srdci Šariša. Tým viac, že čo ako blúdime prstom i očami po zozname mien našej maturitnej triedy, neúprosny zákon života nepustí – s dvanástimi absolventmi sme už naisto nemohli rátať, sú mŕtvi. Ale my, šestnásť žijúci, by sme azda ešte mohli na stretnutie prísť. Podľa si opäť ruky, potešiť sa jeden z druhého, zaspomínať. Všetci chceli, ale piati pre zhoršené zdravie už nemohli. Zišlo sa nás jedenásť...

Na veľkú radosť – do triedy, kde sme pred 50-timi rokmi skladali skúšku dospelosti – prišiel medzi nás človek nám najvzácnejší, náš vtedajší riaditeľ SLTŠ a učiteľ pestovania lesov, dnes vyše 80-ročný Ing. Imrich Lipovský. A s ním ešte jeden, tiež vyše 80-ročný Ing. Ludovít Maras, učiteľ odborných predmetov. Hoci krokom už

Účastníci pomaturitného stretnutia so svojimi učiteľmi (Ing. Imrich Lipovský, prvý zľava; Ing. Ludovít Maras, tretí sprava) a súčasným riaditeľom školy Ing. Miroslavom Fuchsom, PHD (druhý zľava).

kratším a trochu neistým, ale s výraznými plamienkami radosti v očiach, že aj oni sa dožili výnimočnej chvíle – krásneho 50. výročia prvej maturity 28 absolventov v novovybudovanej škole v Prešove, ktorí tri prechádzajúce roky strávili v horskom prostredí pri ústi známej NPR Lačnovská tiesňava, blízko šarišskej obce Lipovce, kde sa lesnícka škola od roku 1957 nachádzala po požari budovy školy v Remetských Hámroch pod Víhorlatom.

Ako sa v ľudsky emotívnom peknom príhovore k nám, teraz už šedivým sedemdesiatnikom, vyznal Ing. Imrich Lipovský, s našou triedou bol tuhšie zrastený aj tým, že vo funkcii riaditeľa SLTŠ Lipovce začína 1. septembra 1961 spolu s nami – prvákmi. A pomyselná pupočná šnúra sa nepretrhla medzi nami ani dlho po maturite. Referencie, ktoré o nás dostával

z našich lesníckych pracovísk, boli na jeho radosť vraj zväčša pozitívne. Svojej „školičke“ sme teda nerobili hanbu. Ale ani on ako riaditeľ – SLTŠ Prešov. Tretia lesnícka stredná škola na Slovensku, sa veľmi rýchlo vyrovnala úrovňou tým v Banskej Štiavnici a v Liptovskom Hrádku. Pripísala si do teraz vyše tritisíc absolventov – lesníkov, pričom mnohí to vo „fachu“ dotiahli poriadne ďaleko. Aj z našej jubiliujúcej triedy viacerí zastávali pozíciu vedúceho lesnej správy, tiež riadiace funkcie na úrovni lesného závodu, ba dokonca aj pozíciu vrcholového manažéra podniku.

Pomaturitné stretnutie nás – sivovlasých kmeťov pokračovalo posedením v útulnej reštaurácii Pod platanom. V chládku obrovskej korony známeho chráneného stromu neďaleko centra mesta sme sa zväčša veselými spomienkami usilovali byť aspoň na chvíľu huncútski chlapci od Kolmanky, s ťahákmi ipsov v rukávoch, aj s poznámkami od triedneho, že príchodo sme na báloch v náručíach švárnych Prešovčaniek, no z matiky sme na „gule“... Do svojich domovov sme sa rozchádzali posilnení vo vedomí, že prešovská Stredná lesnícka technická škola bola dobrým štartom do nášho bytia, lebo sme zvládli aj tú najťažšiu školu – školu života. A azda sme pre naše slovenské lesníctvo niečo urobili...

Podľať si ruku – vzácny dar
a ešte väčší rátať päťdesiat.
Och, veľa, veľa je tých čiar
na našich čelách – tam je znáť,
že nežili sme darmo snáď,
bránili zdatne lesa piad...

Ladislav Malák
Foto: autor

Ing Imrich Lipovský v príhovore na stretnutí maturantov

Návrat, alebo krok vpred?

V každodennom pracovnom živote každého lesného obvodu, lesnej správy, či generálneho riaditeľstva, sa občas objaví problém, ktorý sa „nezmestí“ do platnej legislatívy, do interných smerníc, MOP, či príkazných listov.

Tí šikovnejší si to dokážu „upratať“ do rôznych obmedzení, menej šikovní, lenivejší čakajú, že sa to nejak vyrieši samo. A sú aj vynaliezaví, ktorí aj takéto situácie dokážu využiť a prispôbiť vo svoj prospech.

A len pri porovnaní jedného problému v rámci LS, či OZ, zistíme veľkú rôznorodosť riešení. Ďalšiu rôznorodosť spôsobujú novinky v podobe nových, už spomínaných „noriem“ riešenia problémov v našej organizácii.

Mám dojem, že práve na túto horu dnes často zabúdame a cez bariéry nových, dôležitých, neodkladných povinností nevidíme tie naše najzakladanejšie a najdôležitejšie záväzky voči lesu...

A takto, keď sa jeden z nás vrátil, po viac ako jednom decéniu, do „lavíc našej lesnej školy“, vznikol nápad oprášiť niečo, čo bolo dobré v tom, tak často kritizovanom, zatracovanom, ale aj často niektorými nostalgicky spomínanom sociíku, práve on „dostal príležitosť“ a dokázal si všimnúť ten obrovský rozdiel, ktorý vznikol za tak veľmi krátke obdobie, a ktorý sme si my, pôsobiaci vo vnútri kolosu LESOV SR, nedokázali všimnúť.

Vymedzenie najčastejších problémov, potom prerokovanie vo vedení OZ a neskôr požiadavka na lektorov z radov pracovníkov GR a NLC. Problémov, o ktorých bolo potrebné hovoriť, bolo odrazu príliš veľa. Aby bolo podujatie čo najprospešnejšie pre všetkých, aj pre firmu, tak sme vybrali veľmi rôznorodé spektrum tém a ukážok, ktoré sme rozdelili na teoretickú a praktickú časť.

Teoretická časť:

- Aktuálne problémy lesníctva ohľadom ochrany prírody a krajiny z pohľadu vedúceho LO a ústredia LS.
- Pasportizácia LDS – cieľ, význam a praktický postup.
- Ochrana lesa – škody zverou.
- Samovýroba dreva v podmienkach OZ Sobrance.

A po chutnom guláši – praktická časť:

- Výchova porastov (prečistky) – jednotný postup od plánovania, až po prevzatie od dodávateľa.
- Vyznačovanie výchovných ťažieb, najčastejšie chyby v listnatých porastoch.
- Manipulácia dreva na OM.

Pri prvom pohľade na toto spektrum si horár možno povedal „Šak toto znám, toto je základ mojej roboty..“. Ale všetci, ktorí sme podujatie pripravovali, ktorí sme boli od začiatku, až do konca, sme svorne skonštatovali, že je až zarážajúce aké priepastné rozdiely sú v rámci jedného OZ. Možno, keď sa zastavíme pri konkrétnych údajoch, na katastrálnej výmere OZ, dosť prevyšujúcej, 300.000 ha, a keď sa výmery LO niekedy blížia k 1.000 ha, tak už to tak divné nepripadá...

Veľmi ochotne a odborné sa svojich povinností zhostili odborní lektori, ktorým chcem vysloviť vďaka za celý kolektív OZ Sobrance, tak ako aj zástupcom LOS Banská Štiavnica a veľká vďaka starostke obce Koromľa za poskytnutie perfektných priestorov v centre veľmi úhľadnej a malebnej obce.

Naši horári často nevedia, vlastne sa ani k nim nedostanú informácie, o stretoch našej organizácie s problematikou ochrany prírody a krajiny. Čo a ako, s kým a kedy, pre čo a pre koho... toto sú ich časté otázky, na ktoré sa im snažil odpovedať Luboslav Mika.

O našom, po lesných porastoch, asi najväčšom bohatstve, o lesných cestách, cestičkách, zväznicach... vieme veľmi málo, často nevieme... Po porade vedúcich lesníckej výroby ma tento fakt zaujal, a tak na ďalšie naše otázky sa nám snažil odpovedať Zdeno Kováč. Vysvetlil, zdôvodnil nutnosť, ukázal a jednoznačne obhájil význam takýchto informácií pre prácu a plánovanie horára.

Problematiku škôd zverou si rozdelili dvaja lektori. Rudolf Bruchánik z LESOV Slovenskej republiky GR a Slavomír Findo z LOS Banská Štiavnica. Zas obrovský okruh otázok a problémov, od zisťovania, cez evidenciu, účinnú ochranu, až po nepríjemné strety záujmov. Náš OZ v poslednom čase veľmi ťažia škody zimným a letným lúpaním, o ktorých sme podrobnejšie hovorili na seminári oblastnej lesníckej komory, priamo na LS Slanec, na jeseň minulého roka.

O jednoznačne najobľúbenejšej téme, rôznych anonymných, neanonymných pisateľov, telefonistov, osobných oznamovateľov, o samovýrobe dreva sme si povedali my sami, z vlastnej kuchyne. Prešli sme najčastejšie nedostatky z kontrol rôzneho druhu, z interných zistení. Zas od začiatku, od prvého kontaktu s občanom, cez vyplňovanie celej, nutnej agendy, cez zavedenie do porastu, odmeranie, ohodnotenie, zaplatenie, odvoz, až po evidenciu v LHE. Veľmi komplikovaný systém, v ktorom je obrovský priestor pre

Starší si určite pamätajú tradičné ZŠP (závodné školy práce), ktoré boli u nás, na Východe, bežnou udalosťou v každom roku. Možno niekedy formálne, no veľmi často užitočné praktické vzdelávanie všetkých „THP“ celého závodu, rozdelených do dvoch skupín. Nie len teoreticko-praktické riešenia, rôzne ukážky, ale aj stretnutie všetkých „osamelých“ horárov, ktorých celoročným partnerom bola lesnícka brašna, vždy veselá a opálená „lesná“ ženička, ťažkou prácou utáhaní drevorubači, traktoristi a hora, hora rôznych farieb a vôní, hora rôznych prekvapení a hora plná krás, pre ktoré väčšina z nás skončila v laviciach lesníckych škôl.

nevedomé, ale aj vedomé chyby a chybičky. Priestor pre poctivých, ale aj nepoctivých, priestor aj na nedobrovoľné ukončenie pracovného pomeru v našej organizácii... Možno budeme robiť niečo nad rámec, ale chceme zúžiť priestor, na jednej strane pre pisateľov, ale na druhej strane aj pre vynaliezavých horárov...

Chutný obed, veľmi „netradične“ zverinový guláš, diskusné kľbka, priateľské stisky rúk, objatia, tiež potvrdzovali organizátorom vhodnosť takýchto stretnutí...

Koniec prestávky, nástup do áut a v podobe dlhého hada vozidiel, Fordov, Sutzuki, Škodoviek a rôznych „súkromných na služobné“, ktorý taktiež svedčil o veľkých zmenách v našej firme, presun na vonkajšie ukážky.

Pozorne, s úctou a obdivom sledovali účastníci sprevádzanie výchovou porastov odborníkom Rudom Bruchánikom. Otvorená diskusia, výmena názorov, prijatie aj dvoch „správnych“ riešení, lesnícka argumentácia a očakávaný výsledok – odpovede na všetky otázky. Takto, v krátkosti informácia o priebehu vonkajších častí pojednávajúcich o výchove porastov a vyzna-

čovaní výchovných zásahov. Aj tak banálna záležitosť, ako jednotné označovanie skusných plôch v prerezávkach, pomôže zjednotiť.

Cestou k odvoznému miestu, cez dozrievajúci „dubový“ porast pristavenie sa pri nadmerne uschýnajúcich, mohutných jedincoch duba. Žeby, z 80 – tých rokov minulého storočia, postrach vtedajších horárov, grafióza duba? Úloha pre LS, ochránára OZ a prítomnú LOS znela – odobrať vzorky, preveriť spoločne s odborníkmi.

Manipulácia dreva na OM, tak často spomínaná činnosť v nedávnej minulosti, sa v dôsledku tlaku odberateľov, môže stať minulosťou?! Takúto myšlienku vo mne vyprovokoval jeden rozhovor so starým horárom, vlastne jedna veta: „Šak vy už šicko drevo melece“!!!

Aj napriek nostalgickej myšlienke bolo na mieste povedať si základné zásady manipulácie a hlavne „finty“ odberateľov pri rôznych zrážkach. Hrubý, krivý, tenký, špinavý.... nuž takýto tovar si určite nekúpi ani nikto z nás.

Priblížil sa záver, pri ohníku vedľa poľovníckej chaty, s typickým znakom tohto regiónu, čerešňami, krátke vyhodnotenie, podakovanie, podanie rúk, objatia priateľov a odchod k svojim, každodenným slastiam a strastiam horára.

Tolko o návrate k ZŠP a tolko o pomyselnom kroku k riešeniu problémov, ktoré sú zdanlivo bežné, riešiteľné a jasné, ale keď dôjde na každého jednotlivca zvlášť, tak už to tak bežné, riešiteľné a jasané nie je.

„Lesu zdar!“

Jozef Staško
vedúci lesníckej výroby
OZ Sobrance

Prečo mám rád les?

Jiří Junek

Proč mám rád les? Těžší otázku mně kamarád Vlasto Rezek snad ani nemohl položit. Napsal jsem už stovky článků, ale toto je pro mne tvrdý oříšek. Pište o něčem, co považujete za samozřejmé a nad čím se nezamýšlíte. Ale jsem za to rád. Protože budu psát asi z duše mnohého z vás.

Patřím mezi lidi, kterým se koníček stal povoláním, přímo posláním. Při něm mám možnost se mnohdy podívat do míst, kam mnozí tu možnost nemají, a setkat se s mnoha zajímavými lidmi. A o svých zážitcích se s čtenáři aspoň podělit. Díky lidem, kteří les pěstují, hospodaří v něm a les chrání.

Při svém toulání po lesích obdivuji výsledky práce lesníků – hezké porosty i výjimečné stromy, lesní potoky a říčky, upravené studánky, cesty a chodníky, kapličky v lese, výhledy a příjemná zákoutí s posezením. Lesníci si na nedo-

Jiří Junek na reportáži na LS Buchovice

statek práce stěžovat nemohou. Přesto si někteří ještě najdou čas na věnování se dětem, návštěvníkům lesa, a snaží se jim už tak příjemný pobyt v lese ještě více zpříjemnit. S lesníky si rád povídám a dovidám se mnoho zajímavého. Tyto vědomosti člověku škola nedá, chce to léta praxe v provozu. Mnozí se věnují myslivosti, kynologii, řezbářství, sokolnictví nebo fotografování. S řadou z nich jsme se stali přáteli. I za to děkuji lesům.

Dost těžko prožívám různé přírodní kalamity a s lesem soucítím. O to hůře prožívám důsledky lidské hlouposti, všelijaké ty experimenty s přírodou, s lesem. Když člověk před staletími vstoupil do dění v lesích, je tedy i povinen jim pomáhat.

Jiří Junek

130 ročná história Zvernice v Betliari

Dňa 5. júna 2015 v areáli Betliarského kaštieľa si LESY Slovenskej republiky, štátny podnik pripomenuli 130 rokov od založenia zvernice v Betliari. K Betliaru sa tak viaže kus histórie poľovníctva na Slovensku a aj v súčasnosti patrí medzi poľovnícke klenoty v správe štátneho podniku LESY Slovenskej republiky.

História kaštieľa a rodu Andrásyovcov v Betliari

História poľovníctva je úzko spojená s poľovníckym kaštieľom v Betliari a s rodom Andrásyovcov. Andrásyovský rod pochádzal zo Sedmohradska (dnešné Rumunsko) a v Uhorsku sa usadil v roku 1575. Andrásyovci získali hradné panstvo Krásna Hôrka s príslahlými majetkami do dedičného vlastníctva v roku 1642. V Betliari sa Andrásyovci usadili niekedy začiatkom 18. storočia, kedy došlo k delbe r odového majetku medzi bratmi, barónom Štefanom

I. a barónom Jurajom II.. Štefan ako zakladateľ staršej betliarskej vetvy rodu sa nastahoval do Betliara a Juraj zakladateľ mladšej vetvy krásnohorská-dlholúckej (podľa obce Krásnohorská Dlhá Lúka, kde Andrásyovci vlastnili pozemky i kaštieľ) si ponecháva majorátny hrad Krásna Hôrka. Kaštieľ bol vo vlastníctve Andrásyovcov takmer nepretržite až do roku 1945, len niekoľko rokov 19. storočia bol v rukách rodu Nádasdyovcov. Starý rodový majetok so sídlom získal späť pre Andrásyovcov gróf Emanuel I., ktorý sa stal významnou osobnosťou kultúrno-spoločenského života Uhorska i výraznou postavou vtedajšie-

ho železoruďného priemyslu, vďaka čomu získal prezývku „železný gróf“. Práve k jeho menu sa viaže posledná veľká prestavba kaštieľa v rokoch 1881 – 1886 pod vedením architekta Muellera (Müller), ktorá mu dala dnešný vzhľad. Počas tejto romantickej - historizujúcej prestavby bol pôvodný klasicistický objekt nadstavaný o jedno celé poschodie a na západnej strane bola vybudovaná mohutná veža neogotického schodiska. Prestavba v 80-tych rokoch 19. storočia sa podpísala aj na interiéroch sídla, ktorého funkcia sa v druhej polovici storočia zmenila na výlučne poľovnícko-reprezentačnú. Z význam-

charakter nadobudol koncom 19. a začiatkom 20. storočia. Jeho prírodná podoba, formujúca sa na prelome 18. a 19. storočia podľa plánov známeho záhradného architekta Henricha Nebiena, bola obohatená v období romantiky o mnohé drobné záhradné architektúry i cudzokrajinné dreviny. Kaštieľ Betliar je v súčasnosti na Slovensku ojedinelým, takmer úplne zachovalým kaštieľom s pôvodným interiérom. Kaštieľ je v súčasnosti v správe Slovenského národného múzea a patrí medzi najnavštevovanejšie historické pamiatky na Slovensku.

História poľovníctva a zvernice Betliar do roku 1945

História poľovníctva v Betliari sa začala písať začiatkom 18. storočia, kedy sa tu usídlila už spomínaná vetva rodiny Andrásyovcov. Betliarsky revír sa rozprestieral na ploche 17.810 ha, na les pripadalo 15.803 ha. Poľovníci najviac navštevovali časť revíru v oblasti 20 km dlhej doliny Podsúľová, kde bola postavená aj reprezentačná poľovnícka chata v sedle Súľová. V roku 1885 na panstve Betliar gróf Emanuel I. Andrásy zriadil 575 hektárovú zvernica. Zvernica pôvodne slúžila na reintrodukcii **jelenej zveri**. V roku 1885 sem doviezli jelene z Teplého vrchu (zvernica v tom čase patriaca Kohárovske-Coburgovskému rodu), a to päť jeleňov a 16 jeleníc. Túto jeleniu zver postupne od roku 1890 vypúšťali do voľných revírov. V roku 1892 doviezli sem ďalších sedem jeleníc. Niekoľko jedincov karpatského jeleňa doviezli z mukačevských revírov (oblasť Podkarpatskej Rusy) a z Kamenice nad Cirochou (zvernica grófa Geju Andrásyho). Na konci 18. a v prvej polovici 19. storočia

Výstava trofejí a zhodov 2015

Poľovnícky kaštieľ Betliar – súčasnú podobu získal po prestavbe v rokoch 1881-86

Pôvodný andrássyovský poľovnícky zámček Súľová, ktorý vyhorel v závere II. svetovej vojny.

sa jelena zver v pohorí Slovenského rudohoria, rovnako ako aj vo väčšine ostatných pohorí Slovenska, už takmer vôbec nevykytovala. Takýto stav bol aj betliarskych revíroch nachádzajúcich sa v Slovenskom rudohorí v masíve Volovca. Ešte v rokoch 1880 až 1890 sa v Betliari ulovilo iba 16 kusov jelenej zveri, no až 76 kusov srnčej zveri. Zvernica v revíri Betliar tak na konci 19. storočia zohrala dôležitú úlohu pri zaverovaní Slovenského rudohoria jeleňou zverou. Zver dovezená a vypúšťaná z tejto zvernice dala základ súčasnej populácii jelenej zveri v masíve Volovca. Neskoršie odstrel zveri stúpala úmerne zvyšovaniu jej stavov a na začiatku 20. storočia lovili ročne už 4-5 jeleňov a 5-8 jeleníc.

O kvalite tunajšej jelenej zveri sa zachovalo pomerne málo údajov. Ale na základe niekoľkých zachovalých trofejí a dobových fotografií z poľovačiek v Betliari môžeme hodnotiť trofejovú kvalitu jelenej zveri, ako slabšiu v porovnaní s inými oblasťami Slovenska. Zrejme to ovplyvnila kvalita prvej jelenej zveri dovezenej zo Zvernice Teplý vrch, ktorá bola západoeurópskeho pôvodu – chovala sa tu jelena zver pôvodom z rôznych uhorských zvernic. Dodnes v okolí Betliara a Volovca nájdeme jelene s menej členitým paroží, jednoduchými korunami a aj slabšími dĺžkami a obvody kmeňov. Typ karpatských jeleňov s dlhými kmeňmi a členitou - etážovitou korunou je aj v súčasnosti veľmi

zriedkavý. Výnimku predstavuje len trofej jeleňa, ktorého ulovil gróf Pavol Pálffy v revíri Betliar – časť Podsúľová dňa 23. septembra 1916. Bol ubytovaný na poľovníckom zámčeku Súľová a ulovil tu vtedy aj niekoľko ďalších starších jeleňov, čo svedčí už o dobrom početnom stave jelenej zveri. Trofej dosiahla bodovú hodnotu 222,18 bodov CIC a vyznačuje sa dobrými obvodymi ružíc (31 cm) a kmeňov (18-20 cm). Členitosť je slabšia - dvanásťkrát s jednoduchou korunou a vidlou.

Danieliu zver do betliarskej zvernice dovezli v roku 1887 v počte 20 kusov z Moravy – lichtensteinské revíry pri Břeclave. Zver chovali vo zvernici asi päť rokov a potom ju vypustili do voľného re-

zverí, ktorú chovali vo zvernici a po troch rokoch ju vypustili. Aj napriek úhynu 27 kusov po dovezení zveri do Betliara, dosiahol jej stav v roku 1910 počtu 140 jedincov. Betliarska muflónia zver bola zdatná a trofejovo kvalitná. Tuľajky z Betliara sa na viedenskej poľovníckej výstave v roku 1910 umiestnili na poprednom mieste.

V betliarskej zvernici robili pokusy aj s udomácnením paovce hrivnatej (*Ammontragus lervia* Pall.). Z tejto neautochtonnej zveri dodala firma Hagenbeck v roku 1897 šesť jedincov, ktoré umiestnili v 11 hektárovej zverničke. Po štyroch rokoch 12 jedincov vypustili do revíru, lenže ani napriek zvýšenej starostlivosti sa neujali, dokonca sa postupne stratili, pričom sa nezachovali záznamy o prípadnom odstrel, ba ani o ich osude. V 8,6 hektárovej zverničke až do prvej svetovej vojny chovali aj jeleňa siku, skôr ako ozdobnú zver. Pre zaujímavosť ešte uvedieme, že v zime v roku 1889 doviezli do zvernice divé morky v počte 30 kusov, ktoré chovali v uzavretom priestore a neskôr na jar ich vypustili do revíru.

Po prvej svetovej vojne celý betliarsky revír spolu aj so zvernicami pytliaci zdecimovali. Zdecimované boli aj populácie danieliej a muflónej zveri a zvernice v ďalšom chove danieliej a muflónej zveri už nemala nijakú úlohu a tak zanikli. Zvyšky populácie danieliej a muflónej zveri v Betliari zanikli postupne do roku 1945. Na konci druhej svetovej vojny vyhorel aj drevený poľovnícky zámček Súľová. Z chovateľského úsilia Andrassyovcov sa zachovala jedine voľne žijúca populácia jelenej zveri v masíve Volovca, ktorá aj v medzivojnovom období vzrastala. Gejza Andrassy, ktorý sa spolu s otcom

Historicky najsilnejšia trofej jeleňa s bodovou hodnotou 222,18 b. CIC, ktorého ulovil gróf Pavol Pálffy v revíri Betliar – Súľová dňa 23. septembra 1916 (repro z knihy PÁLFFY, P.: *Als Jäger in aller Welt*, Stuttgart, 1953)

Emanuelom I., zaslúžil o najväčší rozvoj poľovníctva v Betliari, zomrel v roku 1938. Poslední členovia betliarskej vetvy Andrassyovcov opustili svoje majetky v roku 1944.

Gejza Andrassy II s úlovkami jeleňov v Betliari v roku 1942 (Zdroj: Poľovnícke chodníčky grófa Andrassyho, stolový kalendár 2000 zostavených z dobových fotografií z archívu múzea v Betliari),

Poľovníctvo a Zvernica Betliar v rokoch 1945 - 1967 - 2000.

Vývoj po druhej svetovej vojne bol ovplyvnený Dekrétom prezidenta republiky č. 108/1945 a kaštieľ aj s celým areálom prevzala do svojej správy Československá republika. Skonfiškovaný majetok spravovala Národná kultúrna komisia pre Slovensko. Lesný majetok pripadol do správy štátnych lesov a kaštieľ s parkom prevzalo od roku 1952 Múzeum v Betliari. Ešte v roku 1933 prevzalo Ministerstvo pôdohospodárstva v Prahe pre Československý štát dňom 1.10.1933 väčšiu časť veľkostatku Gejzu Andrassyho v Betliari. Na prevzatom majetku sa zriadila Správa štátnych lesov so sídlom v Betliari. Do roku 1948 boli pod Správu štátnych lesov v Betliari pričlenené ďalšie lesné majetky v okolí.

Výstava jeleních zhodov 2015

V roku 1952 bol v Betliari zriadený lesný závod, ktorý splynul s Lesným závodom Rožňava v roku 1973.

Udalosťami II. svetovej vojny bola poľovná zver zdecimovaná a vybudovaný systém poľovného hospodárenia bol zničený. V betliarskej pamätnej knihe sa uvádza, že lesná správa vojnovými udalosťami utrpela značné škody: „Zhoreli budovy na Podsúľovej a v Krásnohorskom sedielku, boli zničené aj rybníky vo Vlachove.“ Aj na tejto lesnej správe sa veľmi rozšírilo pytlíctvo. Pytliači strieľali tiež na lesný personál.

V nasledujúcich rokoch sa vtedajší podnik Východoslovenských štátnych lesov Košice snažil nadviazať na veľkolepú poľovnícku históriu v Betliari. V rokoch 1956-57 bol na Podsúľovej pre poľovných hostí vybudovaný nový poľovnícky zámoček. Pôvodný andrassyovský poľovnícky zámoček, ktorý vyhorel, bol o niečo vyššie, pod sedlom Súľová.

V roku 1967 sa obnovila – vybudovala v Betliari zvernica na ploche 1 425 hektárov. Zvernica bola zameraná na chov daniely zveri s normovaným stavom 550 ks a muflonej zveri s normovaným stavom 60 ks zveri. V tom čase to bola prvá fungujúca zvernica a jediný revír s chovom daniely a muflonej zveri v obvode Východoslovenských štátnych lesov. Na zazverenie zvernice Betliar bola dovezená daniela zver pôvodom z maďarského Gyulaja a aj z niektorých slovenských zverníc (Palárikovo, Teplý vrch a Rozhanovce), kde bola už zver maďarského pôvodu. Muflonia zver bola postupne dovážaná zo zverníc z ČR a aj zo zverníc štátnych lesov na Slovensku.

Vo zvernici Betliar sa vtedajšie štátne lesy venovali aj ďalším zaujímavým činnostiam, ktoré by sme dnes nazvali diverzifikáciou výroby. Pri zriadení zvernice v roku 1967 boli neďaleko miesta pôvodných „grófskych rybníkov“ na betliarskom potoku vybudované aj dve nové vodné nádrže pre rybné hospodárstvo s celkovou výmerou 1,0 ha. Bol obnovený a obhospodarovaný ovocný sad na ploche 7 ha. Bola vysadená gaštanica gaštana jedlého a sad jara-bíny veľkoplodej. Prevádzkoval sa chov včiel. Pre poľovných hostí bola v Betliari na rozhraní parku a zvernice, na mieste starej andrassyovskej horárne, bola prestavaná

existujúca hájovňa na poľovnícku chatu Kopáň. Dokonca v 70. rokoch tu bol prvý pokus s chovom a lovom diviacej zveri v rámci na to vyčlenenej časti zvernice. Tým sa postupne do Betliara začala vracáť niekdajšia vysoká odborná a spoločenská úroveň poľovníctva.

Aj napriek kvalitnému pôvodu dovezenej daniely a muflonej zveri, zver chovaná vo zvernici Betliar sa vyznačovala len priemernou trofejovou kvalitou. Podľa katalógov z poľovníckych výstav bol prvý medailový daniel s hodnotou 167,96 b. CIC a prvý medailový muflón s hodnotou 188,90 b. CIC vo zvernici Betliar ulovený v roku 1978, teda 10 rokov od vzniku zvernice. Do roku 1990, za obdobie 23 rokov fungovania obnovenej zvernice Betliar, je v oficiálnej evidencii z poľovníckych výstav len osem medailových trofejí danielov. Najsilnejšia trofej z roku 1989 má 176,50 b. CIC a len štyri medailové trofeje muflónov, z ktorých najsilnejšia trofej z roku 1985 má hodnotu 197,10 b. CIC. Pravda treba brať do úvahy aj to, že viaceré trofeje ulovené prominentnými hosťami v tomto období sa do oficiálnej evidencie poľovníckych výstav nedostali.

V rokoch 1990-1999 sa počet medailových úlovkov zvýšil. Oficiálne prvá a do roku 2002 aj jediná zlatá trofej daniela s hodnotou 181,25 b. CIC sa získala v roku 1992. Spolu v tomto desaťročí sa ulovilo v Betliari 19 medailových danielov, z toho jedna zlatá trofej, šesť strieborných a 12 bronzových trofejí. Oficiálne prvé dve zlaté trofeje muflónov v Betliari pochádzajú z roku 1994 a majú hodnotu 207,40 a 206,10 b. CIC. Okrem nich sú v tomto desaťročí v oficiálnej evidencii ešte tri strieborné a štyri bronzové trofeje muflónov.

Na záver

Poľovníctvo v Betliari stojí na pevných historických základoch, ktoré vybudovali príslušníci rodiny Andrassyovcov a poľovnícky personál ich lesného majetku v Betliari. Betliar je jeden z mála prípadov na Slovensku, keď historické základy poľovníctva v plynutí času dejín neboli totálne zničené a zabudnuté. V Betliari sa naše historické poľovnícke dedičstvo obnovilo a v súčasnosti sa úspešne rozvíja. Investíciou štátneho podniku LESY Slovenskej republiky do rekonštrukcie a revitalizácie zvernice Betliar v rokoch 2002 – 2005 sa začala písať ďalšia kapitola histórie poľovníctva v Betliari.

Marcel Lehocký
OZ Rožňava

Použité zdroje:

<http://www.snm.sk/>,
<http://www.kastielbetliar.sk/>,
<http://www.betliar.eu/>
MOLNÁR, TEREN a kol.: Naše poľovníctvo. Bratislava 1984.
PÁLLFY, P.: Als Jäger in aller Welt. Stuttgart 1953.
SAHUL, Š.: Kronika podniku Východoslovenské štátne lesy Košice. Košice 1985.
SZEDERJEI, A.: Die Goldmedaillen-Hirsche Ungarns. Budapest 1960.

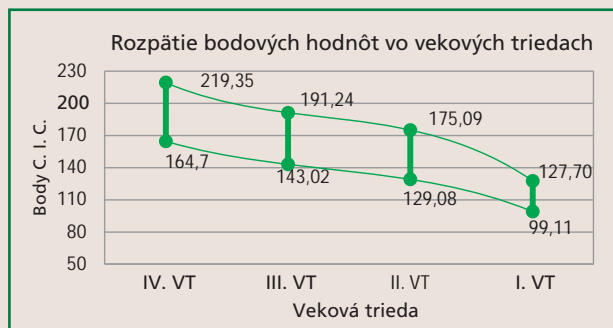
Výstava zhodov parožia z CHPR Nízke Tatry

V malebnej doline Čierneho Váhu sa uskutočnil v poradí šiesty ročník výstavy zhodov parožia z Chráneného poľovného revíru Nízke Tatry. Chránený poľovný revír Nízke Tatry sa rozprestiera na severných svahoch Nízkych Tatier a svojou rozlohou 22.833 ha je najväčším poľovným revírom v užívaní LESOV SR. Prezentované zbo-

Tab. 1: Najsilnejšie zhody parožia za sezóny 2009/2010 -2014/2015

P. č.	Body C.I.C.	Veková trieda	Sezóna
1	222,40	IV.	2013/2014
2	219,81	IV.	2010/2011
3	219,35	IV.	2014/2015
4	219,10	IV.	2015/2015
5	217,19	IV.	2013/2014
6	216,78	IV.	2011/2012
7	215,90	IV.	2014/2015
8	215,23	IV.	2014/2015
9	214,03	III.	2012/2013
10	212,80	IV.	2011/2012

Graf č. 1 Rozpätie bodových hodnôt zhodov parožia za sezónu 2014/2015

dy aj v tomto roku potvrdili význam veľkoplošného manažmentu poľovnej zveri v jeleních oblastiach. Na výstave boli prezentované zhody z 235 jeleňov v celkom počte 322 kusov. Z pohľadu početnosti išlo o historicky najväčší počet prezentovaných zhodov. Najsilnejšie zhody (Tab. 1) dosiahli bodovú hodnotu 219,35 b. C.I.C., čím sa

Tab. 2: Zastúpenie medailových jeleňov v sezóne 2014/2015

Veková trieda	Počet trofejí	Medailové trofeje		
		zlaté	strieborné	bronзовые
IV.	35	4	16	12
III.	75	0	2	31
II.	106	0	0	4
I.	19	0	0	0
Spolu	235	4	18	43

v historickej tabuľke najsilnejších zhodov zaradili na tretie miesto. V súčasnosti sú najsilnejšie nájdené zhody obodované na 222,40 b. C.I.C. Z celkového počtu 235 jeleňov bolo 65 medailových (Tab.2), z čoho boli štyri zlaté, 18 strieborných a 43 bronzových. Na výstave boli prezentované taktiež vývojové rady štyroch jeleňov, ktoré poukazujú na skutočnosť

kulminácie bodových hodnôt trofejí v rozpätí 11 až 13 rokov, pričom v uvedenom rozpätí nedochádza k výraznému rozdielu bodových hodnôt. Výstava, na ktorej sa širokej verejnosti prezentuje cieľavedomá práca lesníkov v oblasti poľovníctva má aj významný celospoločenský prínos. Zároveň je priestorom pre výmenu skúseností

medzi poľovníkmi, nadviazaním nových kontaktov a hľadaním možností ďalšieho rozvoja. Po otvorení výstavy bol pre účastníkov pripravený katalóg zhodov, ako aj malé občerstvenie. Našou snahou je hospodáriť tak, aby sme budúcim generáciám zachovali minimálne také podmienky, aké sme si požičali od našich kolegov.

Dovidenia o rok priatelia.

Miroslav Priechodský
OZ Liptovský Hrádok

Likvidácia invázných druhov...

Počas svojej aktívnej účasti na Praktickej škole práce Zdeno Kováč využil možnosť Vnútroodnikového poľovníckeho poriadku a v PR Kosmatec, na LS Ublá, zaujal spolu s poľovníckym sprievodcom Jaroslavom Šimonom, vedúcim LO Bystrá, LS Ublá, OZ Sobrance, miesto na postriežke v blízkosti hranice s Ukrajinou – Veľký vrch.

Mimo príjemných pohľadov na veľké zore ho prekvapil aj invázy druh

poľovnej zveri psík medvedikovitý, alebo medvedikovec hôrne (lat. *Nyctereutes procyonides*). S presnosťou hodnou pracovníka Odboru lesníckej politiky a certifikácie lesov zamieril a ukončil neľahkú púť medvedikovca hôrneho na prísne strážennej Schengenskej hranici.

Pradomovom medvedikovca hôrneho je juhovýchodná Ázia, odkiaľ pre vyhľadávanú kožušinu bol prevezený na územie dnešnej Ukrajiny (cca 12 kusov) a odtiaľ sa nekontrolovateľne rozširuje do okolitých krajín, do celého Pobaltia a samozrejme na územie Slovenska. Niekoľko rokov po dovoze na Ukrajinu bolo ulovených na tomto území cca 2400 kusov.

Lovca postupoval v súlade s vyhláškou 158/2014, § 2, odstavec 1, príloha číslo 2 vyhlášky a v súlade so zákonom č. 274/2009 Z.z. o poľovníctve.

Táto udalosť sa stala veľmi vhodným doplnkom Praktickej školy práce na OZ Sobrance, LS Porúbka, kde bol vedúcim LS Ublá Martinom Kráľom v obvode, ktorej sa PR Kosmatec nachádza a v obvode, kto-

rej boli lektori z GR ubytovaní, vykonaný slávnostný akt pasovania za lovca tohto invázneho druhu zveri. Účastníkmi tohto aktu bola takmer polovica zamestnancov OZ Sobrance, ale šťastím lovca bola skutočnosť, že tento druh poľovnej zveri majú ulovený len dvaja z prítomných. Celoživotnú spomienku, okrem silných úderov palicou – na hranici s UA sa to takto robí, doplní aj Pasovací list od OZ Sobrance.

„Lovu zdar!“

Jozef Staško
OZ Sobrance

Quid, de quoque viro,
et cui dicas saepe videto.

Horatius

Môže byť ekológ lesníkom?

Často si daj pozor,
čo hovoríš
komu, a o kom.

Horatius

Báza slova ekológ vychádza z pomenovania vednej disciplíny zaoberajúcej sa vzťahmi medzi organizmami a životným prostredím alebo čisto iba vzájomnými vzťahmi medzi organizmami. Lesník je vykonávateľ praktickej činnosti, ktorej hlavnou náplňou je starostlivosť o les. Les je spoločenstvo organizmov žijúcich v lesnej pôde, stromov, bylín, húb a živočíchov, ktoré žijú vo vzájomných vzťahoch.

Životným prostredím je všetko, čo vytvára prirodzene podmienky existencie organizmov vrátane človeka a je predpokladom ich ďalšieho vývoja. Jeho zložkami sú najmä ovzdušie, voda, horniny, pôda, organizmy.

Na prvý pohľad je to to isté, ale pri dôslednejšom rozobraní týchto dvoch pojmov resp. ich definícií, je zrejme ich odlišnosť, pôsobnosť. Kým ekológ svoje zameranie chápe v kontexte životného prostredia a jeho biocenózy, lesník sa navonok javí v úzkej väzbe na les.

Riešenie otázky nadradenosti je v súčasných napätých vzťahoch medzi ortodoxnými zástancami zákona 543/2002 o ochrane prírody a lesníkmi viac než spoločensky riskantné, odborne neprofesionálne a politicky hazardné.

Ochranou prírody a krajiny podľa tohto zákona sa rozumie obmedzovanie zásahov, ktoré môžu ohroziť, poškodiť alebo zničiť podmienky a formy života, prírodné dedičstvo, vzhľad krajiny, znížiť jej ekologickú stabilitu, ako aj odstraňovanie následkov takých zásahov. Ochranou prírody sa rozumie aj starostlivosť o ekosystémy.

Lesom v znení rovnomeného zákona č. 326/2005 je ekosystém, ktorý tvorí lesný pozemok s lesným porastom a faktormi jeho vzdušného prostredia, rastlinné druhy, živočíšne druhy a pôda s jej hydrologickým a vzdušným režimom. Obidva

zákony riešia starostlivosť o ekosystém. Autor tohto termínu, britský botanik A. G. Tansley, definoval tento pojem (1935) ako „súbor organizmov a faktorov ich prostredia v jednote ich akejkoľvek hierarchickej úrovne“. Stanoviť hranice ekosystému je v súčasnosti pomerne zložitá. V ekosystéme dochádza k prenosu a obehu hmoty, energie a informácií. Výmera Slovenska je 4,903.397 ha, z toho na lesy pripadá 2,006.939 ha, na poľnohospodársku činnosť je vykonávaná na 1,930.570 ha, vodné plochy Slovenska zaberajú 93.325 ha a zbytok výmery 875.563 ha je plocha ostatná.

Z vyššie uvedeného členenia je zrejme, že lesník svoju profesijnú úzko špecializovanú činnosť vykonáva na takmer 41 % výmery Slovenska. Dosah jeho práce je však treba brať v celom kontexte starostlivosti o ekosystém. Už samotná lesnatosť Slovenska nám podčiarkuje význam lesa a jej ekonomicko-ekologickú závislosť krajiny. Ak pod ekonomickou závislosťou nebudeme chápať len HDP (0,33 %), ale zrealizujeme vplyv lesného hospodárstva na zamestnanosť v súvislosti s drevospracujúcim priemyslom, autodopravou, železnicami, tržbami z turizmu, tržbami vodárenských spoločností a plnení verejnoprospešných funkcií lesa dostaneme obraz vplyvu lesa na spoločnosť v iných číslach.

Ekologická závislosť od lesa je daná plnením celej škály mimoprodukčných funkcií, ktoré úzko súvisia so starostlivosťou o les, za ktorú obhospodarovatelia lesa nepoživajú primeraného dôchodku.

Je celkom isto zrejme, že hranice ekologického vplyvu z činnosti súvisiacej s obhospodarovaním lesa presahujú hranice lesného ekosystému, ovplyvňujú vodný režim krajiny, pôdohospodársku produkciu, ako i celý estetický ráz krajiny. A práve v súvislosti s týmito sekundárnymi dopadmi vystupuje do popredia konflikt záujmov medzi lesným hospodárstvom a ekologickou stabilitou krajiny. Ekológ si striktné chráni biocenózu a pri jej seba menšom na-

rušení hľadá pôvodcu. Lesník v prvom rade plní spoločenskú požiadavku, ktorou je produkcia drevnej hmoty a zachovanie trvalo udržateľného obhospodarovania lesa. Nie nadarmo naši dedovia vravievali „kde sa drevo rúbe, triesky lietajú“. Dnes toto príslovie môžeme parafrázovať ako „kde stromy rúbeme, ekológa zazrieme“. Nie je mi známa taká profesia, pri ktorej výkone by bol tak evidentný záporný pohľad pseudochránárov ako na prácu lesníkov.

Les tu bol už pred 10 tisícami rokov, a človeku slúžil v rôznych svojich formách a mnohorakým spôsobom. Bol ich bydliskom, poskytoval im požíveň i ochranu. Neskôr sa stal i priestorom ich práce. Človek postupne začal pretvárať svoje bezprostredné okolie. Rúbal i budoval. Choval dobytky, pásol ovce. Plochu lesa zmenšoval. Postavil fabriky, pily. No postupne si začal uvedomovať, že les rastie pomalšie ako jeho túžby, potreby. Začal les chrániť, vychovávať, obnovovať. Industrializáciou priemyslu sa zdalo, že záujem o drevo bude klesať, ale opak bol pravdou. Iba jedno sa zmenilo. Plocha lesa sa prestala zmenšovať, ale výmera porastov určených na hospodársku, produkčnú činnosť sa neustále znižuje. Ustupuje „záujmom“ zachovania prírodného lesa. Zväčšujú sa rozlohy chránených území, lesník začína byť vytlačovaný z miest, ktoré chránil a pestoval prírode blízkym spôsobom. Lesník pozná hodnotu stromu i dreva. Vie zhodnotiť a čo najlepšie využiť lesné stanovište pre naplnenie potrieb celej spoločnosti.

Chápe ekológ nutnosť rúbať zdravé stromy? Pochopí zmenu drevinového zloženia?

Vie byť ekológ ekonómom?

Samozrejme, že áno. Treba sa len pozrieť na les z jeho vnútra. Tam uvidí, že i navonok zdravý strom, môže byť pre svojho porastového suseda, cennej drevinu, životu nebezpečným. Uvidí ako sa správa lesná monokultúra voči svojej pôde pri dažďoch, vetroch, topení sa snehu. Uvidí, že les sa dá pestovať i bez cudzích peňazí, vystačia mu vlastné ale za cenu vnútorných kompromisov. Na miestach s vysokou bonitou hospodári intenzívnejšie a na miestach s nižšou hodnotou stanovišta musí často pristúpiť k radikálnejším zásahom, za cenu odkrytia lesnej pôdy pre následné rekonštrukcie, prebudovu porastov.

Lesník pozná prírodné zákonitosti a riadi sa nimi. Ekológ sa musí začať na les pozerať ako na majetok, ktorý má slúžiť vo svojich všetkých funkciách celej spoločnosti. A ak má plniť svoje poslanie musí byť zdravý, kompaktný, ľudským umom usmerňovaný. Ponechanie časti lesov samoobnovy, ako les prírodný či prales, je záujmom i prostých lesníkov, ale v primeranej výmere, korešpondujúcej rozlohu štátu a jeho lesnatosti. Prečo nie? Učiť sa treba neustále a porovnávanie stavu lesa ponechaného samovýchove s lesom intenzívne obhospoda-

rovaným je tou najprirodzenejšou formou štúdia prírodných zákonitostí. Intenzívne obhospodarovanie lesa prináša množstvo rizík, ktoré sa môžu prejaviť v sekundárnych negatívnych dôsledkoch zmeny biocenózy. A práve tu sa otvára priestor pre realizáciu ekologického zmysľania lesníka. Integrované lesné hospodárstvo spája tradičné lesníctvo s novým ponímaním starostlivosti o les. Popri tradičných formách starostlivosti o les, stále viac vystupuje do popredia otázka trvalo udržateľného obhospodarovania lesa prírode blízkym spôsobom. Zabezpečiť túto formu starostlivosti o les si vyžaduje vysoko kvalifikovaný manažment lesného hospodárstva ako celku. Kvalifikovaný prí-

stup k hospodársko-úpravníckym otázkam, vysoko ekologickým technológiám ťažbového procesu a lesopestebnými zásahmi zabezpečovať stálosť lesného ekosystému je prvoradou úlohou lesného hospodára, ktorou skladá svoj účet vysoko kritickéj spoločnosti. Štúdiom ekológie lesa a prenesením jej myšlienok do dennodennej rozhodovacej činnosti je prioritou každého lesníka na ceste k zabezpečeniu vysoko produkčného a ekologicky funkčného efektu lesného hospodárstva.

Pohľad na ťažbou „spustošenú“ lesnú krajinu nepridá na ohodnotení žiadneho i seba ekologickejšieho lesníka. Lesník to cíti. Musí tomuto tlaku spoločnosti odolávať a často prijímať i nepopulárne, na prvý pohľad proti prírodné rozhodnutia. Za cenu dočasného porušenia biocenózy zlepšuje celkový stav lesa.

Poznanie zákonitosti vývoja lesa nám dáva odpoveď na otázky dlhodobého cieľavedomého prístupu k starostlivosti nielen o samotný les ale prostredníctvom neho na les naviazané ekosystémy a týmto smerom i o celkový ráz krajiny.

Revíziou štúdia oboru lesníctvo môžeme potvrdiť opodstatnenosť formulácie obhospodarovania lesa „Lesným zákonom“.

Ekológia lesa je súčasťou štúdia o lesnom prostredí a jeho vzájomných vzťahoch, študuje stanovište ako individuálny biotop, ktorý predstavuje topograficky a geograficky presne vymedzené miesto, kde organizmy žijú.

Krajinná ekológia je multidisciplinárna vedná oblasť, študujúca zákonitosti vzniku, vývoja, správania a priestorovej organizácie prírodných teritoriálnych jednotiek a celostných systémov, pri štúdiu ktorých sa usiluje o integráciu výsledkov geoeologického, bioekologického, humannoekologického a humanno-geografického prístupu (Mičian 1999). Teda krajinná ekológia je disciplína študujúca vzťahy medzi človekom a jeho prostredím.

Človek pri akejkoľvek činnosti, ktorá má byť úspešná, musí splniť všetky zložky známeho trojzložkového systému, kde ani jedna zložka nie je nahraditeľná – *chcieť – vedieť – môcť*.

Známy slovenský herec, bývalý zaslužilý umelec, terajší riaditeľ divadla Astorka, Juraj Kukura povedal: „morčacie stehno zješ, auto rozbiješ ale kultúra tu zostane“.

Parafrázou tohto výroku by som chcel odpovedať na úvodnú otázku „jeleňa zastrelíš, strom vyrúbeš, ale les tu zostane“.

Martin Matys
vedúci výrobnotechnického úseku
OZ Smolenice

SLOVENSKÝ OLYMPIJSKÝ VÝBOR - SLOVENSKÉ OLYMPIJSKÉ A ŠPORTOVÉ MÚZEUM, LESY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, ŠTÁTNY PODNIK LESNÍCKE A DREVÁRSKE MÚZEUM ZVOLEN

WYSTAWA

EVEREST

 PRI PRÍLEŽITOSTI

30. VÝROČIA PRVÉHO WYSTUPU SLOVÁKOV NA MOUNT EVEREST

 A

80. VÝROČIA NARODENIA JOZEFA PSOTKU

5.8. - 18.9.2015

 LESNÍCKE A DREVÁRSKE MÚZEUM, NÁMESTIE SNP 22/35, ZVOLEN

 OTVORENÉ : pondelok - piatok 9-17h

Obnova areálu pamätníka lesníckeho vysokého školstva na Jergištôlni

Je paradoxné, že o našom najvýznamnejšom pamätnom kameni na lesnícke vysoké školstvo, naši lesníci vysokoškooláci vedia len veľmi málo, alebo nič. To isté sa týka aj pracovníkov lesnej prevádzky, slovenskú verejnosť už ani nespomínam. Čím je to zapríčinené? Určite tu hrá rozhodujúcu rolu lokalita Jergištôlne, ktorá je mimo hlavných ťahov Banskej Štiavnice a už úplne mimo hlavných dopravných tepien Slovenska. Druhý nemenej podstatný dôvod je ten, že táto vzácna lokalita sa veľmi málo spomína v odborných lesníckych textoch a rovnako je po nej dieľa i v turistických sprievodcoch Štiavnických vrchov, či mesta Banskej Štiavnice. Dokonca tento priestor s pamätným kameňom (pamätne kamene sú tu dokonca dva) chýba i v publikácii „Významné lesnícke miesta na Slovensku“ (2009).

Môžeme si položiť otázku, prečo bola vybraná pre takýto významný pamätný kameň táto „zastrčená“ lokalita? Aj na toto je pádna odpoveď: V období vrcholiaceho rozvoja štiavnického baníctva bolo okolie Banskej Štiavnice značne poznačené nedostatkom drevnej hmoty a okolitá krajina bola významne zasiahnutá holorubmi a rovnako bankskými výsypkami, haldami. S rozvojom lesného hospodárstva prichádzali nové poznatky a metódy pre ťažko zalesniteľné bankské haldy, ktoré v bezprostrednom okolí Banskej Štiavnice dominovali. Jednou z takýchto ťažko zalesniteľných lokalít bolo aj okolie Jergištôlne – ako názov napovedá, tiež miestom značných bankských výsypiek. Lesnícky odbor Banskej a lesníckej akadémie a novozriadená Ústredná lesnícka výskumná stanica (1898), ktorú v tom období riadila Akadémia, vynaložili veľké úsilie na eliminovanie nepriaznivého vplyvu týchto hald na okolitú prírodu, súčasne s vypracovaním účinných metód na ich zalesnenie. Táto neľahká úloha sa po dlhých rokoch práce podarila, haldy sú zalesnené a dnes už len skúsené oko lesníka určí ich lokalizáciu.

V roku 1957 pri príprave osláv 150. výročia lesníckeho vysokého školstva sa hľadala vhodná lokalita pre umiestnenie pamätného kameňa. K spoluorganizá-

torom osláv patrili aj poslední štiavnickí akademici, ktorí pôsobili v tých rokoch na najvýznamnejších lesníckych postoch na Slovensku. A práve oni považovali priestor Jergištôlne za najvhodnejší ako symbol lesníckeho zalesňovacieho úsilia danej doby. K tomu ešte treba dodať, že v roku 1957 bolo širšie okolie Jergištôlne ešte sčasti odlesnené, resp. existujúce porasty boli v mladej vekovej triede. Je preto pochopiteľné, že organizátori si vtedy neuviedli, že prejde polstoročie a lokalita bude pod hlbokým porastom a budúci

farnosti v Banskej Belej, kňaz Imrich Kováč so svojimi farníkmi, v spolupráci s vedúcim štiavnickej výskumnej stanice Výskumného ústavu lesníckeho vo Zvolene Jurajom Varinským v roku 2008.

Od odhalenia pamätného kameňa uplynulo už 58 rokov. Napriek sporadickým čiastkovým úpravám bol pamätník zarastený krovínami a trávny porastom. Vedenie Strednej odbornej lesníckej školy v Banskej Štiavnici si túto skutočnosť uvedomilo a napriek tomu, že lokalita je pod správou Mestských lesov

lesníci nechajú (žeby z nevedomosti?) pamätný kameň napospas lesnej vegetácii.

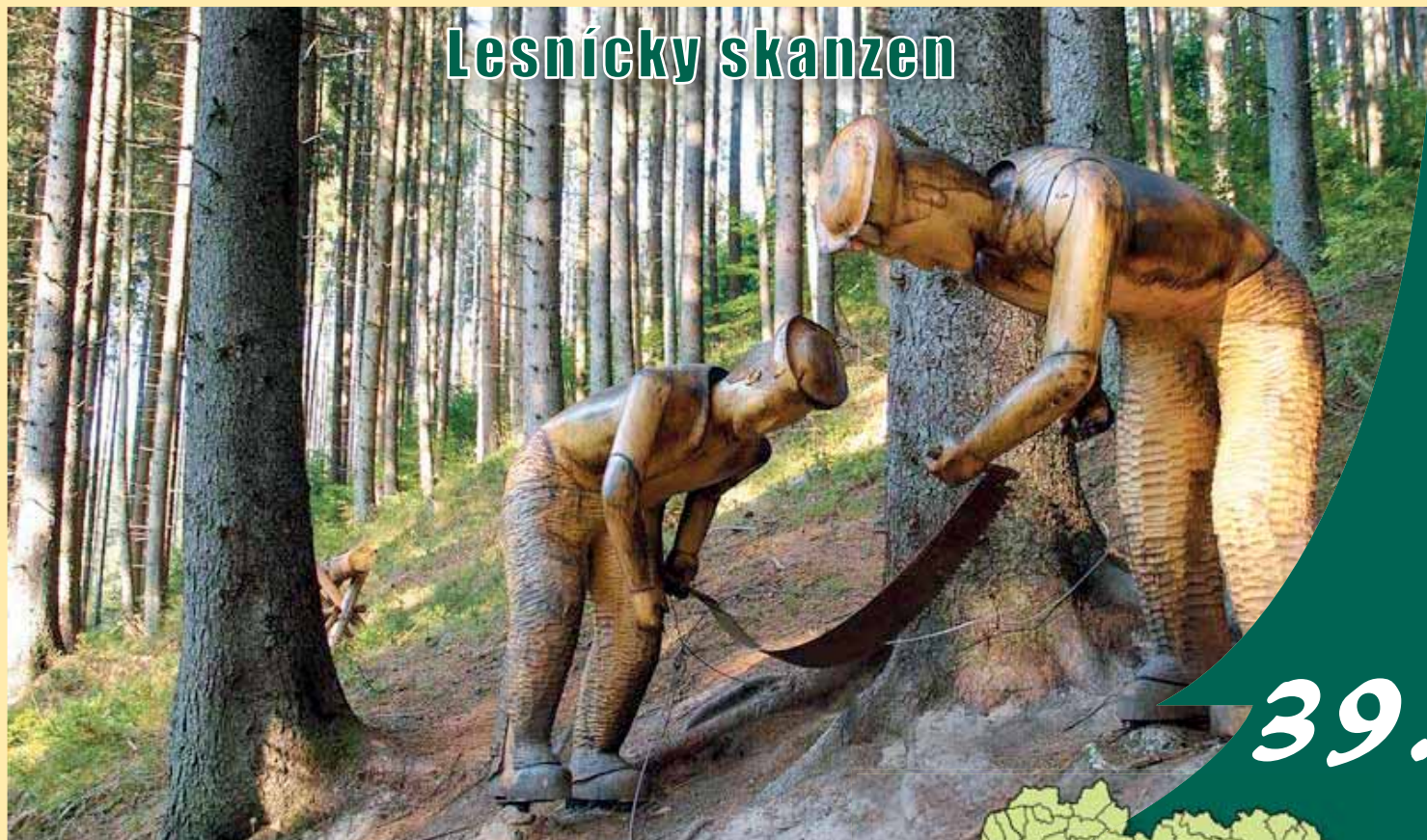
Oslavy 150. výročia lesníckeho vysokého školstva, ktoré sa konali v roku 1957, v Banskej Štiavnici a vo Zvolene boli najvýznamnejšie a najrozsiahlejšie v celej histórii pripomienok na lesnícke vysoké školstvo. Konali sa v dňoch 15. - 17.6.1957 za spoluorganizácie Vysoké školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene a Lesníckej technickej školy v Banskej Štiavnici. Najvýznamnejšiu časť slávnostného trojdňového programu tvorilo odhalenie pamätného kameňa ako spomienku na založenia lesníckeho vysokého školstva v Uhorsku v roku 1807, čím si Akadémia vydobyla európske prvenstvo. K pamätníku pribudol z príležitosti 200. výročia ďalší pamätný kameň, ktorý sem dal inštalovať správca

v Banskej Štiavnici, sa sami pustili do rekonštrukcie prístupového chodníka a výrubu invázných krovín. Navyše vykonali veľmi účelný krok – vyrúbanie optickej línie od spodného chodníka smerom nahor k pamätníku, čím zaistili nielen jeho identitu, ale najmä umocnili jeho pohľadový priezor.

Patrí preto vďaka vedeniu školy, riaditeľovi Miroslavovi Ďurovičovi, vedúcemu skupiny študentov pedagógovi Uhrínovi i samotným študentom, ktorí rekonštrukčnú prácu na prístupovom chodníku vykonali, a tým dali na zreteľ, že Stredná odborná lesnícka škola v Banskej Štiavnici si tento pamätník váži a je hrdá na svoju vlastnú minulosť.

Viliam Stockmann

Lesnícky skanzen

39.

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik
OZ Čierny Balog
Vydrovská dolina
976 52 Čierny Balog, okres Brezno
(N 48° 44' 32" E 19°39' 18")

www.lesy.sk

Lesnícke arborétum Liptovský Hrádok

25.

Lesnícke arborétum Liptovský Hrádok
Hradná 534
033 01 Liptovský Hrádok
(N 49° 02' 30" E 19° 43' 28")

www.lesy.sk

Lesnícky skanzen

Lesnícky skanzen – múzeum v prírode, ktoré reprezentuje lesníctvo celého Slovenska, sa nachádza vo Vydrovskej doline neďaleko Čierneho Balogu. Rozprestiera sa v nadmor-

skej výške 525-850 m n. m. po oboch stranách Vydrovského potoka na ploche 140 ha, z ktorých 116 ha tvorí les. Jeho základný kameň bol položený na holej lúke 21.6.2002 počas prvého Dňa stromu. Vznikol z iniciatívy štátneho podniku LESY Slovenskej republiky a pri jeho budovaní OZ Čierny Balog prihládaval nielen na externú expozíciu (náučný chodník) ale tiež na internú expozíciu zahrňujúcu priestory hájovne, príľahlej budovy a amfiteáter. Prvým krokom bola výstavba náučného chodníka s názvom

Chodník lesného času s dvojrozmernými i trojrozmernými exponátmi umiestnenými v lesnom prostredí. Slávnostné otvorenie Lesníckeho skanzenu bolo načasované na 2. ročník Dňa stromu (19.7.2003). V súčasnosti je na necelých 5 km viac ako 80 zastávok, ktoré odkrývajú tajomstvá lesa, históriu lesníctva, prácu lesníkov... Medzi zaujímavé súčasti patrí replika lesnej kaplnky z Hornej Bzovej, miniland i torzo Dobročskej jedle... V najodľahlejšej časti sa nachádza symbolický les-

nický cintorín, prejav úcty tým, ktorí stratili život pri práci v lese. Spravuje ho štvorlístok LESY SR, š.p., obec Čierny Balog, Čiernohronská železnica a Občianske združenie VYDRA Čierny Balog.

Lesnícky skanzen bol vyhlásený za významné lesnícke miesto 14.07.2012.

Lesnícke arborétum

Snahy o založenie arboréta súvisia so založením lesníckeho školstva v Liptovskom Hrádku. V 1796 sa v okolí sídla prvej lesníckej školy začína budovať dekoratívny anglický park o výmere približne 20 ha. Jeho základ tvorilo asi 200 líp vysadených v roku 1777

pri príležitosti 1. výročia založenia USA. Pôvodná výmera parku bola 27,17 ha. Súčasne s ním bol vysadený aj ochranný lesný pás pri rieke Belej o výmere 10,94 ha, ktorý chráni dodnes Hrádcke arborétum. Z pôvodnej výmery arboréta (27,17 ha) ostalo len 7,24 ha.

Arborétum vystriedalo niekoľkokrát majiteľa, nakoniec sa vrátilo pôvodnému vlastníkovi - Lesníckej škole v Liptovskom Hrádku. V roku 1958 bola plocha arboréta vyňatá zo zástavby

mesta Liptovský Hrádok, v nasledujúcom roku boli vyrovnané hranice arboréta a od roku 1960 je arborétum trvalo oplotené až do súčasnosti. Zásahmi do koryta rieky Belej bol koncom 60. rokov zrušený prítok do jazierka a toto časom vyschlo. V roku 1962 postihla arborétum snehová a vetrová kalamita, ktorej podľahlo 456 stromov najmä v severnej časti arboréta. Dnes sa v arboréte na-

chádza 719 taxónov drevín (157 ihličnatých a 562 listnatých). Arborétum je rozdelené do viacerých zón: Severná Amerika, Euroázia, zbierky rododendrónov, zbierky vždyzelených drevín, Východná Ázia, vresoviská, zbierky vrb, popínavé dreviny...

Arborétum bolo vyhlásené za významné lesnícke miesto 12.10.2009.

Ing. Rudolf Ritter Feistmantel

210. výročie narodenia

V poradí druhý, po prof. Wilkensovi, rovnako významný profesor a organizátor lesníckeho vysokého školstva v Banskej Štiavnici.

Narodil sa 22.7.1805 vo Viedni - Ottakringu. Patril k najvýznamnejším rakúskym lesníkom svojej doby, ktorý sa podieľal aj na uhorskom lesníckom školstve, okrem toho bol aj známy ochranár a entomológ.

Študoval na Viedenskej univerzite filozofiu a v rokoch 1825 - 1827 navštevoval c. k. Forstakademie v rakúskom Mariabrunne.

Od roku 1827 bol lesníkom, neskôr poľným na lesných správach vo Viedni, Hadersdorfe a Allande. V roku 1834 pôsobil nakrátko ako lesný inžinier Riaditeľstva Viedenského lesa. V roku 1835 prichádza ako profesor lesníctva do Banskej Štiavnice, kde pôsobí ako vedúci profesor Lesníckeho odboru na Banskej akadémii. Profesora Rudolfa Feistmantela pokladáme za zakladateľa Botanickej záhrady v Banskej Štiavnici, lebo zabezpečil pre potreby Lesníckeho odboru pri Banskej akadémii kúpu budovy bývalej výletnej reštaurácie Fortuny aj s príľahlou záhradou, v ktorej v rokoch 1838 - 1839 boli urobené terénne úpravy, vybudovali sa zavlažovacie zariadenia, jazierka a položili sa základy Botanickej záhrady. Na Lesníckom odbore Banskej akadémie prednášal všetky prírodovedné a odborné lesnícke náuky. Pre praktickú výučbu získal školské poľesie v Kysihýbli – namiesto doterajších vzdialených Repíšť pri Sklelných Tepliciach. Pričinil sa o pretvorenie

(aj premenovanie) Banskej akadémie na Banskú a lesnícku akadémiu (1846). Pôsobil ako člen kolégia hlavného komorského grófa v Banskej Štiavnici. V roku 1847 sa vracia naspäť do Viedne, kde ďalej pôsobí ako vedúci lesný hospodár Dvorskej komory mincovníctva a baníctva, neskôr ako ministerský radca novozriadeného Ministerstva poľnohospodárstva a baníctva. V rámci svojho pôsobenia v lesníckej profesii sa venoval i entomológii. Od roku 1848 pôsobil v štátnej správe. Zaslúžil sa o reorganizáciu štátnej lesníckej služby, podieľal sa na príprave Lesného zákona č. 250/1852, ako i zavádzaní štátnych lesníckych skúšok. Zostavil

rastové, výnosové tabuľky podľa podkladov rakúskych a nemeckých lesníkov. Od roku 1853 bol pridelený na Ministerstvo financií, (v roku 1856 bol menovaný ministerským radcom), kde pôsobil až do roku 1868, kedy odišiel do výslužby. Bol spoluzakladateľom a neskôr predsedom Rakúskeho lesníckeho spolku. V roku 1864 bol vyznamenaný Leopoldovým rádom (Leopoldorden), ktorý dostávali významní rakúski občania za civilné, ale i vojenské zásluhy. O rok neskôr (1865) bol za celoživotné zásluhy na lesníckom poli povýšený do rytierskeho stavu.

Zomrel 7.2.1871 vo Viedni vo veku 66 rokov.

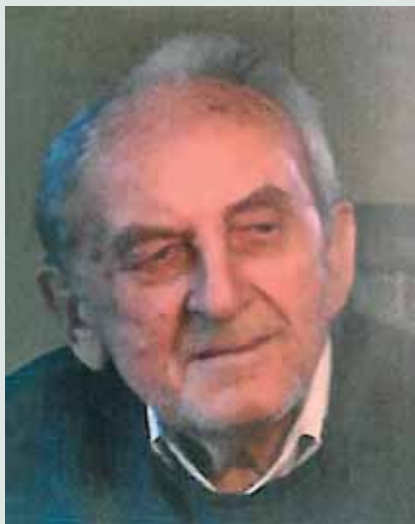
Najvýznamnejšou jeho publikačnou prácou bola štvordielna encyklopédia lesníctva: „Die Forstwissenschaft nach ihrem ganzen Umfange mit besonderer Rücksicht auf die österreichischen Staaten“ (Lesníctvo v celom rozsahu s ohľadom na Rakúsko), ktorá sa na dlhé roky stala hlavnou učebnicou pre poslucháčov Lesníckeho odboru Akadémie v tej dobe, Wien, 1835 - 1837, štyri diely. Ďalej je známa Allgemeine Waldbestandstafeln (Všeobecné vzrastové tabuľky) Wien, 1854, potom Die politische Ökonomie mit Rücksicht auf das forstliche Bedürfnisse, (Politická ekonómia so zreteľom na lesnícke potreby) Wien, 1856 a napokon Der Streit über die Bewirtschaftung des Wienerwaldes (Problematika správy Viedenského lesa), Wien, 1870.

Viliam Stockmann

Odišiel jeden zo starej gardy...

Možno, že iba málokomu z lesníckej „mlade“ niečo hovorí meno Ing. Ondrej Čižmár, CSc., hoci s výsledkami jeho pôsobenia sa stretávajú každodenne. Zato skôr narodeným lesníkom, ktorí ešte žijú, je toto meno veľmi známe. Odišiel totiž posledný priekopník modernej technológie na úseku lesného dopravníctva – lanovkového približovania dreva.

V 50-tych rokoch minulého storočia sa na Slovensku o lanovkovej technológii sústreďovania dreva vedelo veľmi málo. Ing. Čižmár, vtedy ako mladý absolvent lesníckej fakulty Vysoké školy v Brne, pôsobil ako vedúci technického oddelenia LZ Banská Bystrica. V lesnom hospodárstve českých závodov sa na rozdiel od Slovenska, vedelo o lanovkách omnoho viac a boli aj efektívne využívané. Keď vtedajší LZ Banská Bystrica, vzhľadom k jeho extrémnym svahovým pomeroch bol priamo predurčený na využitie

tejto modernej technológie sústreďovania, Ing. Čižmár venoval všetky svoje odborné znalosti na uvedenie lanoviek do praxe, čo sa mu s úspechom podarilo. A tak sa lanovky, počnúc od typov Lasso-cabell, Wyse, gravitačnej DGL, JPL-2-600 trojbubon, VLn, VLu-4, LS 1,5-300 a neskôr i moderné STREYR KSK 16, stali neodmysliteľnou súčasťou výrobného procesu, nielen u LZ B. Bystrica, ale ja u iných závodov.

Znalosti a praktické skúsenosti Ing. Čižmára boli uznávané aj na ďalšom pôsobisku, vo Výskumnom ústave lesného hospodárstva vo Zvolene, kde pôsobil až do odchodu na dôchodok. Dožil úctyhodných 88 rokov pri aktívnej činnosti aj iných jeho záľub v ovocinárstve, včelárstve, poľovníctve a do lesníckeho „neba“ sa odobral 15. júna 2015.

Češť jeho pamiatke.

Jozef Bacúr

Vývoj lesného hospodárstva v Uhorsku v Rakúskej monarchii

Obdobie od bitky pri Moháči (1526) po dualizmus (1867) (7. časť)

Uplatňovanie Lesného poriadku v praxi

Dňom 2.10.1770 je datovaná zápisnica zo zasadnutia hospodárskej komisie Uhorskej miestodržiteľskej rady, ktorá prerokovala situáciu, ktorá nastala po vydaní mandátu kráľovnej o vydaní Lesného poriadku pre Uhorsko. V tejto súvislosti boli preskúmané správy, ktoré došli Miestodržiteľskej rade od niektorých žúp a miest a o ich postoji k Lesnému poriadku a o prvých skúsenostiach a opatreniach po jeho publikovaní. Župy prevažne hlásia, že vykonali opatrenia pre uvedenie Lesného poriadku do života. Abovská župa predložila vykonaný súpis lesov na svojom území a ich druhové zloženie. Komárnanská župa hlási, že prikázala zlikvidovať kozy do 29.9.1770. Mesto Banská Štiavnica oznamuje, že na jej území sú síce rozľahlé lesy, ale ich obhospodarovanie si vyhradil Hlavný komorskogrófsky úrad v Banskej Štiavnici. Mesto Nová Baňa hlási, že jej lesy sú rezervované pre bane a hutí a spravuje ich priamo Hlavný komorskogrófsky úrad v Banskej Štiavnici, prostredníctvom lesmajstra sídliaceho v Novej Bani. Celkové ohlasy na uplatňovanie Lesného poriadku v praxi sú vcelku zatiaľ priaznivé.

Zakladanie lesných porastov

Kráľovná Mária Terézia prikazuje 10.12.1771 Uhorskej dvorskej komore, aby sa postarala o zakladanie lesných porastov na všetkých komorských panstvách, kde je nedostatok dreva a kde to terénne a iné podmienky dovoľujú, pretože sa komorskí poddaní sťažujú na zlé zásobovanie drevom.

Všeobecne sa za vlády Márie Terezie zdokonalila u nás správa lesov. Lesy kráľovskej komory spravovali banskí prefekti (riaditelia) s lesníckym personálom, ktorí pochádzali z rakúskych krajín (lesmajster Hohenwarter, Adam Khessler z Ansee, Matej Pogner z Berchtsgadenu, lesmajster Jozef Querer, likavsko – hrádocký lesmajster Ján Xaver Girschik, prefekt barón Geussau, prefekt František Wisner, banský prefekt v Smolníku Ján Gašpar Rietzner, dobšinský mestský lesmajster Ladislav Herzzurt, na oravskom komposesoráte hlavný lesmajster Wiliam Rowland a ďalší. Lesný personál sa neskôršie vytvoril z banských úradníkov a ešte neskôr z absolventov Lesníckeho odboru Banskej akadémie v Banskej Štiavnici. Služobný poriadok bol podobný ako u banských revírov. Lesné majetky boli delené na okresy, revíry – správy a lesné úrady. Boli spravované úradníkmi s titulmi: Förster (lesný), Oberförster (nadlesný), Forstmeister (lesmajster), úradným jazykom bola nemčina.

Situácia v monarchii v dôsledku zakladania lesných porastov si vynútila

zakladanie lesných škôlok. V roku 1771 Miestodržiteľská rada v Prešove dala zriaďiť „Stoličnú lesnú škôlku“.

Rozčlenenie lesov Oravského komposesorátu

V uvedenom roku došlo k rozčleneniu lesov na Oravy na menšie správne celky, tzv. vonkajšie lesné dištrikty. Bolo ich celkom šesť: Párnica, Oravský Podzámok, Habovka, Oravská Polhora, Mútne a Záka-menné. Tieto zodpovedali neskorším lesným správam. Vedúci správy bol pôvodne „sylvánus“ – horár. Vonkajšie lesné dištrikty sa ďalej členili na revíry a tieto na oddelenia a háje. Pre každý revír sa vyhotovoval plán ťažby a zalesnenia. Pre oddelenia bol postupne vypracovaný podrobný popis porastov. V tomto roku sa začalo v Oravskom komposesoráte s prvým zameraním lesov a ďalších rokoch bol vyhotovovaný aj mapový materiál. Toto prvé komplexné zameranie a mapovanie lesov Oravy sa vykonalo v rokoch 1776 – 1789. Súčasne s týmto G. V. Simon vykonal spresnenie drevinového zloženia lesov Oravy.

Inštrukcie pre Hlavný inšpektorát v Smolníku

Dvorská komora vydala postupne viac inštrukcií pre Hlavný inšpektorát v Smolníku, polesného v Smolníku, správe polesí Smolník, Štós a Banský inšpektorát. V niekoľkých bodoch upravuje lesnícku prevádzku a správu hrablí v tejto oblasti.

Spomína sa Lesný úrad v Smolníku, ktorý viedol jeho správca Maximilián Rupprecht, ktorému podliehali lesníci a ostatný lesný personál. Úrad neskôr zanikol, znovu bol ustanovený až roku 1859 na čele s lesmajstrom, ktorému boli podriadení lesní správcovia v Smolníku, Zlatej Idke a Starej Vode.

Rovnako v tomto roku bola vydaná aj Inštrukcia pre komorského polesného v Stratenej, do pôsobnosti ktorého patria lesy v Dobšinej.

Poľovnícky poriadok

Dňa 21.8.1786 panovník Jozef II. Habsburský (1780 – 1790) vydal Poľovnícky poriadok (Vadászati rendszabály) pre Uhorsko a Sedmohradsko (každý zvlášť), ktorý načrtol určité pravidlá hájenia a lovenia zveri, a ktorý mal odstrániť neprírodnosť v oblasti poľovníctva. Jeho ustanovenia sú zhrnuté do nasledovných zostručnených dvadsaťsedem §:

- 1/ Nositelia poľovného práva sú oprávnení zriaďovať vo svojich poľovných revíroch pre zver soliská a krmidlá.
- 2/ Každý majiteľ revíru je tiež oprávnený v lesoch alebo krovinatých porastoch osadiť bažanty.

3/ Diviáciu zver možno držať len v uzavretých a proti úniku zaistených zvernicach. Ak diviaky preniknú mimo zvernice, môže ich hocikto odstreliť. Okrem toho majiteľ zaplatí pokutu 25 dukátov a uhradí škodu spôsobenú uniknutou zverou.

4/ Každá osoba s poľovným právom, môže toto právo využiť i na zver prechádzajúcu jeho revírom a túto uloviť.

5/ Zver postrelenú a uniknutú do susedného revíru nemožno tam prenasledovať, právo na ňu má len vlastník tohto pozemku.

6/ Klášt' železá, oká a kopať vlčie jamy je dovolené, ale s podmienkou, že budú viditeľne označené, aby nedošlo ku škode a nešťastiu.

7/ Ak v tom istom lese patrí poľovné právo na vysokú a na drobnú zver rôznym osobám, bude účelné, ak tieto osoby uzavrú zmluvu o riešení poľovačky na obidva druhy zveri.

8/ Obe poľovné práva možno podľa ľubovôle scudziť alebo prenajať.

9/ Každý má právo užívať svoje lesy a lúky podľa platného Lesného poriadku, takže nijaký poľovník nesmie v cudzích revíroch pášť statok alebo zbierať drevo.

10/ Aj o prítomnosti dobytky v lesoch platia príslušné predpisy Lesného poriadku.

11/ Župy musia dbať na to, aby vlastníci revírov nenechávali premnožiť zver na škodu kultúr. Ak sa niekde zistia privysoké stavy zveri, musia župné orgány donútiť majiteľa podľa vydaných predpisov k primeranému zníženiu stavov.

12/ Každý majiteľ pozemkov je oprávnený ich oplotiť, ohrady a priekopy však nesmú slúžiť na odchyt zveri.

13/ Každý je oprávnený akýmkoľvek spôsobom odohnať zver zo svojich polí, lúk a vinogradov. Ak sa pri takej honbe zver zraní alebo uhynie, nemá majiteľ poľovného revíru právo požadovať za ňu náhradu.

14/ Na poľných kultúrach nie je dovolené ani majiteľom poľovných revírov poľovať alebo usporiadať hon, či hľadať zver.

15/ Všetky škody spôsobené zverou na poľných kultúrach, ovocných sadoch či viniciach, treba poddaným ihneď nahlásiť v prírode alebo v peniazoch. Takéto škody treba ihneď nahlásiť vrchnosti, pokiaľ sú škody viditeľné.

16/ Výkon poľovného práva nesmie brániť nikomu, kto je majiteľom pozemkov v poľovnom revíri, aby ich neobmedzene užíval. Pri tomto užívaní však nemožno konať v rozpore s Lesným poriadkom.

17/ Na druhej strane musia byť chránení

i nositeľa poľovného práva a majiteľa poľovného revíru voči pytliakom.

- 18/ Nikto nesmie prechádzať cudzím revírom so zbraňou a poľovnými psami mimo cesty a chodníkov.
- 19/ Ak niekto nájde zranenú zver, musí to oznámiť majiteľovi revíru.
- 20/ S pytlákmi sa má zaobchádzať ako s inými zlodejmi, uložený trest závisí od spôsobenej škody a opakovania týchto činov.
- 21/ Kto kryje alebo inak pomáha pytliačovi, stíha sa ako by sám bol pytliačom.
- 22/ Osoba, ktorá vedome odkúpila od pytliača divinu, bude potrestaná.
- 23/ Ak sa pytliač v revíri nevzdá na výzvu poľovníkov, ale sa postaví proti nim, môžu títo na neho v sebaobrane vystreliť.
- 24/ Je povinnosťou všetkých vrchnostenských orgánov vypátrať osoby, ktoré bez oprávnenia na zver číhajú alebo strieľajú a odovzdať ich súdu.
- 25/ Pri odôvodnenom podozrení osoby z pytliačstva, sa majitelia revírov obrátia na richtára obce, aby vykonal domovú prehliadku.
- 26/ Majitelia poľovných revírov podliehajú vo všetkých veciach spadajúcich pod tento poľovný zákon, rozhodnutiam žúp, kým v justičných prípadoch pod príslušný súd.
- 27/ Ustanovuje sa, že na dodržiavanie tohto poľovného zákona sú povinné dbať ústredné krajské orgány, župy, zemepanské vrchnosti a obecní richtári.

Poriadok v komposesorátnych lesoch

Jozef Revický, podžupan Liptovsko-oravskej župy, predkladá 24.5.1788 Uhorskej miestodržiteľskej rade na jej výzvu z 8.1.1788 návrh župy na riešenie neprístojností v komposesorátnych lesoch. Má sa opakovane publikovať Tereziánsky Lesný poriadok s prísnyim dohľadom nad dodržiavaním jeho ustanovení, čím sa predpokladá podstatná náprava súčasného stavu. Tam, kde sú nerozdelené komposesorátne lesy, je potrebné určiť úmerný diel lesov každému komposesorovi v závislosti od veľkosti lesného súboru a dedičského podielu. Každý spoluvlastník by mohol voľne ťažiť podľa svojej potreby hmotu polomov, vývratov a sucháre zo spoločného lesa, kým zo živého lesa len toľko, koľko mu patrí podľa stanoveného kľúča.

Návrh Jána Klanicu a Dominika Maka na prvú lesnícku školu u nás.

Profesor matematiky a fyziky a teológ na peštianskej univerzite Dominik Mak (1755 – 1804) odovzdal 7.9.1792 panovníkovi žiadosť o ustanovenie verejnej lesníckej školy, na ktorej by sa vyučovali lesnícke náuky, lesné hospodárstvo a zememeračstvo vo vzťahu k lesníctvu. Sám sa ponúkol za prednášateľa týchto náuk. Podobné kroky učinil aj bansko-bystrický inšpektor Ján Klanica, ktorý navrhol založiť lesnícku a záhradnícku katedru na peštianskej univerzite s tým, že by mohol prednášať tieto predmety.

Dvorský radca Lányi vyzval Maka, aby svoju žiadosť podrobnejšie rozviedol. Mak svoju žiadosť dodatočne skonkretizoval

tým, že by založil lesnícky kabinet, pod čím možno rozumieť verejnú privilegovannú odbornú školu pre lesnícky personál. Náukobeh by trval rok a Mak by na ňom prednášal lesnícku vedu a lesnícku ekonomiu, vrátane praktického zememeračstva. Lesníckej literatúry je síce dost, ale svojím podaním látky nie je prístupná stredným lesníckym kádrov. Preto sám Mak zostavil Úvod do lesníckej vedy, do ktorej pojal len to najdôležitejšie, pričom látku podáva stručne a zreteľne. Sám Mak však nechce, aby sa štúdiom na jeho škole opieralo len o učebnice. Poslucháči, ktorí už majú lesnícku prax, si vypočujú teoretické prednášky a teóriu znovu preveria v praxi. Z kurzu vyjdú ako kvalifikované kádre, ako „dokonalí lesníci“. Na otázku o vlastnej kvalifikácii Mak odpovedá, že hoci je kňaz, má matematicko – fyzické vzdelanie, ba i lesnícku prax – po boku svojho brata sa zúčastnil na zariadení lesných majetkov grófa Jána Pálffyho v rokoch 1784 – 85, oboznámil sa tu i s plavením dreva a pltením. Potom šesť rokov robil samostatné úpravnícke práce v lesoch ostrihomského arcibiskupstva. Arcibiskup Batthyán ho vyslal na študijnú cestu do Rakúska a Štajerska, kde si všimol okrem iného šmykové približovacie zariadenia, hrable a vodné nádrže. Na základe absolvovaného vzdelania i získanej praxe sa cíti byť dostatočne kvalifikovaný a povolaný, aby mohol prednášať lesnícku vedu, ktorej dušou – ako dodáva – je matematika a fyzika. Napokon uvádza, že lesnícke školy už jestvujú vo viacerých krajinách a je najvyšší čas, aby sa zriadili aj v Uhorsku, kde je nedostatok dreva čoraz citelnejší. Vzrast počtu kvalifikovaných kádrov kladne môže ovplyvniť rozvoj tunajšieho lesného hospodárstva a má i sociálny dopad tým, že umožní väčšiemu počtu mladých ľudí konať užitočnú a verejnú prospešnú prácu.

Onedlho, už 26.11.1792 je evidovaný indorzát (na rube jeho spisu) Uhorskej dvorskej kancelárie, na Makovej žiadosti s tým, že „žiadateľa upovedomiť, aby zostavil náčrt prednášok pre zamýšľaný lesnícky kurz. Po jeho predložení a preskúmaní bude o jeho žiadosti definitívne rozhodnuté“.

Napokon Makova žiadosť nebola vzbavená priaznivo – ale bola to prvá lastovička založenia lesníckeho školstva u nás, ktorá podnietila vážne uvažovanie o jeho potrebe.

Vznik Lesníckej národnej školy v Liptovskom Hrádku

V Liptovskom Hrádku vznikla nižšia odborná lesnícka škola z iniciatívy a pôsobenia lesného prefekta tamojšieho komorského panstva Františka Wisnera (1740 – 1808) z Morgensternu, ktorý sa v roku 1775 stal prefektom likavsko-hrádockého panstva. Wisner neskôr zostavil pre žiakov tzv. lesnícky katechizmus (lesnícky kalendár), aby sa vo vyučovaní zachoval istý metodický poriadok. Pre dobré výsledky tejto školy, kráľovská komora ju podporovala do tej miery, že prispela aj na postavenie primeranej budovy, ktorá stojí dodnes.

Dňa 2.2.1796 sa začalo vyučovanie na Lesníckej národnej škole (Forst und

Budova Wisnerovej lesníckej školy

National Schule) v Liptovskom Hrádku, založenej komorským prefektom Františkom Wisnerom. Vyučovanie začal učiteľ Juraj Grünwald, neskôr sa počet učiteľov zvýšil na troch. Na škole boli žiaci vo veku do 14 rokov. Okrem všeobecných náuk osvojovali si aj základy lesníctva so zameraním najmä na poznávanie, pestovanie a ochranu lesných drevín. Vyučovalo sa nemecky a slovensky. Od roku 1802 sa učilište nazývalo Kráľovskou komorskou lesníckou národnou školou. V roku 1806 sa pri nej otvoril trojročný lesnícky ústav pre starších žiakov a praktikantov vo veku do 19 rokov. Výučbu lesníctva na hrádockej škole zrušili roku 1815, aj v dôsledku začiatku vyučovania na Lesníckom odbore Banskej akadémie v Banskej Štiavnici (1808).

Pamätník lesníckeho vysokého školstva na Jergišťolní

Lesný úrad v Solnom Hrade

V tomto roku nachádzame prvú archívnu zmienku o Lesnom úrade v Solnom Hrade, ktorý mal v najbližších sto päťdesiatich rokoch zohrať dôležitú úlohu v uhorskom lesnom hospodárstve pod názvom Solivar.

Viliam Stockmann

(Úryvok z autorom pripravovanej publikácie „Dejiny lesníctva na Slovensku“)

VO FARBÁCH LESA

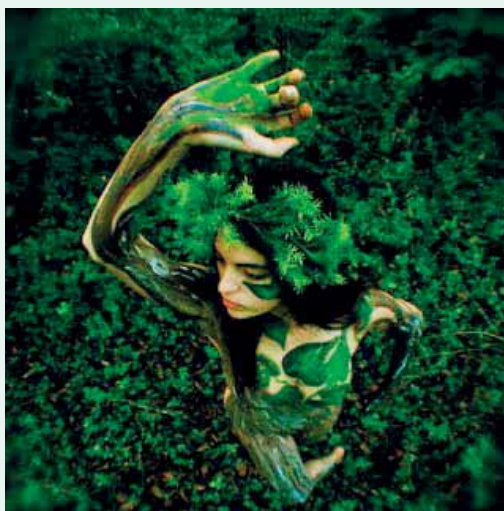
Ríša rastlín a živočíchov, ako aj celá okolitá príroda hýri toľkými farbami, že človek od nepamäti mal potrebu skrásť sa, a tým sa viac priblížiť prírode samotnej. Pôvodné farby pritom získaval z prírody, či už zmesou rôznych druhov pôd alebo minerálov či hornín, ktoré boli vo vhodnej konzistencii aby ich mohol naniesť na pokožku alebo používal farbivá z rôznych častí rastlín.

Bodypainting (slov. maľovanie na telo) je veľmi staré umenie a zároveň odnož výtvarného umenia používajúce k maľbám ľudské telo. Predpokladá sa, že ako prví ho používali domorodci z Novej Guney počas náboženských rituálov. Odtiaľ sa maľovanie na kožu rozšírilo do celého sveta. Jeho rozmach začal v 60. rokoch 20. storočia, v období Hippies, no konzervatívnu americkú spoločnosť nebol dobre prijímaný. Skutočného rozkvetu sa dočkal až v 90. rokoch.

Maľovanie na telo bolo neodmysliteľnou súčasťou domorodých kultúr z Austrálie, Nového Zélandu, tichomorských ostrovoch a niektorých častí Afriky. Mnohé rituálne ornamenty a maľby maľované hlinou a ďalšími prírodnými pigmentmi sa dedili s generácie na generáciu, a tak sa v určitých obmenách zachovali až po súčasnosť. Modernizácia sveta však prináša aj svoje obete, a tak mnoho kultúrnych tradícií a zvykov z tejto oblasti rýchlo mizne. V skutočnosti, dôkazy o tetovaní tela na území Eurázie boli objavené z čias neolitu. K hmatateľným dôkazom o maľovaní tela patria staroveké tetovania „Ťtzi ľecman“ približne 3300 p. n. l.; tetované múmie nájdené na severozápade Číny pri rieke Tarim z druhého tisícročia p. n. l. a tetované múmie z permafrostu Altaj pochádzajúce 300 p. n. l. kultúry Pazyryk. Na rozdiel od tetovania a iných foriem body art, maľovanie na telo je dočasné, trvá jeden deň alebo maximálne pár týždňov v prípade použitia henny.

Tak ako uniformy, odznaky a iné súčasti dnešných kultúr je aj bodypainting súčasťou spoločenského a duchovného života a je hlavným prvkom v dôležitých momentoch ľudského života mnohých národov. Body art tiež ukazuje postavenie osoby v určitej skupine, pôvod, pozíciu, ktorá je symbolom sily, chráni pred zlými silami, ukazuje statočnosť a krásu, môže byť aktom transformácie, smútku i osláv života...

-as-

Les a lesníctvo v našich múzeách

V Lesníckom a drevárskom múzeu vo Zvolene sa v dňoch 9. – 10.6.2015 uskutočnilo zaujímavé odborné podujatie – odborný seminár „Les a lesníctvo v našich múzeách“. Seminár bol usporiadaný v spolupráci s Etnologickou komisiou Zväzu múzeí na Slovensku (ZMS) ako 19. ročník cyklu Etnológ a múzeum, ktorý uvedená komisia organizuje každoročne v niektorom zo slovenských múzeí. Tému tohtoročnej akcie usporiadateľa vybrali s ohľadom na špecializáciu hostiteľskej organizácie, pričom ako jej cieľ stanovili vytvoriť platformu pre prezentáciu informácií a dokumentov o tradičných postupoch a technológiách ale aj o kultúrnych, spoločenských a ekonomických koreláciách lesa a lesníctva v našich podmienkach. Realizáciu seminára s naznačeným obsahovým zameraním finančne podporil Banskobystrický samosprávny kraj.

Eva Ševčíková, predsedníčka Etnologickej komisie ZMS otvára seminár

K aktívnej účasti na seminári sa prihlásilo 21 autorov predovšetkým z múzejného prostredia ale tiež z radov pedagogických pracovníkov a študentov zo slovenských a poľských vysokých škôl. Za usporiadateľov prítomných pozdravili Eva Ševčíková, predsedníčka Etnologickej komisie ZMS a Ján Kostrian, organizačný riaditeľ štátneho podniku LESY SR.

V priebehu úvodného dňa rokovania dostali priateľské príspevky obsahovo zamerané na historické formy lesného hospodárstva s akcentom na hmotné doklady danej časti kultúrneho dedičstva. Prítomní si vypočuli dva príspevky o práci lesných robotníkov od Andrey Bučičovej a Heleny Kotvasovej. Systematické triedenie dendrometrických pomôcok na príklade zbierky Lesníckeho a drevárskeho múzea bolo predmetom príspevku Mareka Vangu. O doprava dreva po vode a železnici v prvej polovici minulého storočia na Liptove pojednával príspevok Ivety Zuskinovej. Referát Renáty Neupauerovej priblížil

históriu štátnej parnej píly v Hriňovej. O archaických formách lovu drobnej zvere a poľných škodcov na juhozápadnom Slovensku na základe vlastného terénneho výskumu referovala Izabela Danterová. Problematiku včelárstva s dôrazom na typológiu úľov zo zbierkového fondu Etnografického múzea SNM spracoval príspevok Radovana Sýkora.

Druhý rokovací deň, ktorý bol venovaný kultúrnym a sociálnym aspektom lesníctva, uviedol príspevok Evy Švajdovej o každodennom živote, ale aj o sviatočných rodinných a spoločenských udalostiach na príklade osudov obyvateľov horárni z okolia Brezna. Príspevok vznikol na základe výskumu Horehronského múzea z rokov 2003-4, o ktorý sa opiera tiež príprava expozície v horárni nachádzajúcej sa v Lesníckom skanzene v Čiernom Balogu. Zaujímavú akvizíciu lesníckej uniformy z prvej tretiny minulého storočia predstavil príspevok Tatiany Figurovej z usporiadateľského zvolenského múzea. Fungovaniu spoločenských vzťahov vo väzbe na lesy sa venovali dva príspevky: o poľovníckej organizácii v Novej Dedine prednášala Zuzana Ivanická. Pozoruhodný prierez vývoja problematiky urbárskej správy lesného majetku podala vo svojom vystúpení Zita Škovierová. Nasledujúce dva príspevky mali spoločného menovateľa: les a umenie. Prierez životom a dielom lesníka a inšitného maliara Jozefa Lackoviča z Banskej Štiavnice pripravila a predniesla umelcová dcéra Mária Čelková. Portrét horára Domagalského, podľa ktorého vznikla jedna z literárnych postáv románu J. Komárka Lov v Karpatoch, načrtla horárka vnučka Klaudia Buganová. Niektorí autori zvolili pre svoje vystúpenia nekonvenčné, ale s obsahom seminára jednoznačne korešpondujúce témy: o pašovaní koní na poľsko-slovenskej hranici hovoril Vojtech Bagin z Krakova.

V Lesníckom skanzene

Príspevok o drevenom kaštieli v Želiezovciach – interesantnom obydlí v bütľavine stromu – priniesol Ladislav Vincze. Záverečnú trojicu referátov spojila tematika

Výstava Les – kolekcia odevov a textílií značky Puojd

lesa a lesníctva v povedomí dnešnej spoločnosti. O podiele prezentácie vlastných historických tradícií na relatívne vysokom statuse lesníckeho stavu v Poľsku hovoril aj v našich podmienkach aktuálny príspevok Agaty Agneszky Konczal z Poznane. Obdobnú tému na základe domácich skúseností spracoval Marian Číž. Mimoriadne živý ohlas publika vyvolal posledný príspevok manželov Petra a Jany Fedorovcov, ktorý bol pripravený na základe výskumu vnímania lesa vykonaného u detských respondentov na základe ich výtvarného prejavu.

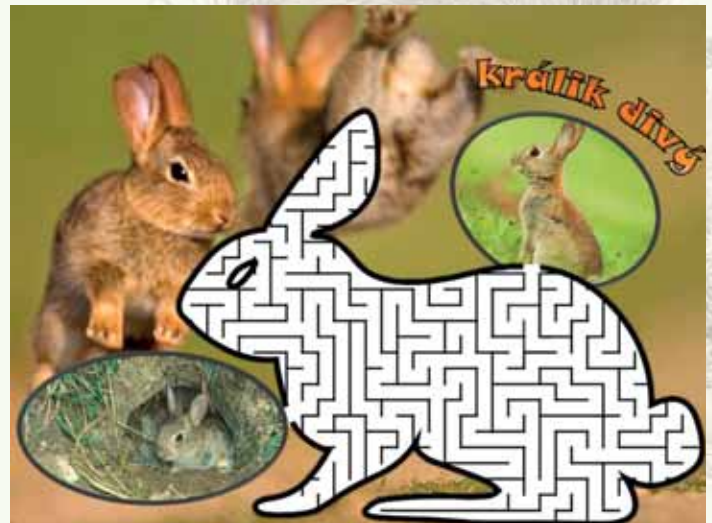
Príspevky, ktoré odzneli na seminári, budú zaradené do zborníka, ktorý v tlačenej a elektronickej podobe vydajú usporiadatelia v priebehu tohto roka.

Popri odbornom programe pripravili usporiadatelia pre účastníkov seminára aj sprievodné podujatia – exkurzia do Lesníckeho skanzenu vrátane jazdy historickou Čiernohronskou železniciou a vernisáž výstavy Les – kolekcia odevov a textílií značky Puojd, ktorá je prezentáciou textilu inšpirovaného lesnou prírodou od dizajnérky Michaely Bednárovej z Bratislavy.

Podujatie prebehlo v príjemnej pracovnej atmosfére a stretlo sa s pozitívnym ohlasom účastníkov tak z hľadiska obsahového zamerania, ako aj z hľadiska vysokej odbornej úrovne príspevkov a organizačného zabezpečenia.

Želmíra Šípková, Sliač
Foto: Marek Vanga

Milí kamaráti, tak veľmi som sa tešil na leto, čas, kedy už u nás v hore začnú rásť rôzne druhy húb a lesných plodov. Čas, kedy vy deti už máte svoje dlho očakávané prázdniny a teda aj viac času na to, aby ste spoznávali lesné dreviny, rastliny a nás zvieratká, priamo v našom lesnom domove. Preto tu dnes nebudem písať o žiadnom mojom lesnom kamarátovi, ale pripravil som si pre vás len pár zábavných úloh, ako napríklad labyrint, ťažkú logickú hádanku o teritóriu

medved'ov a vymal'ovanie netopiera.

Tak krásne prázdniny, veľa teplých letných dní a šup-šup k nám do lesa.

LESU ZDAR!

Váš kamarát

Jazvec Mišo

Zasmejte sa

Stoja dvaja astronauti na Marse, pozerajú sa striedavo na seba, na Zem, na raketu, na seba, na Zem, na raketu.

Po chvíli to jeden nevydrží a hovorí: „Čo na mňa tak čumiš, ja som tam tie kľúče nezabuchol!“

V Bratislave robili prieskum, či domácim vadia vychodniari:

10 % opýtaných odpovedalo: „Áno vadia mi, je to s nimi problematické.“ Odpoveď 20 % bola: „Nemtudom!“ a ostatných 70 % sa vyjadrilo: „Ta čo ja znám? Ja s nima problém isto nemám...“

Rozprávajú sa dve rybičky v akváriu:

- Ty si si prdla!
- Nie, to si len pískam.
- Neklam, videla som, odkiaľ išli bublinky!

V klube na tanečnom parkete je chlapík, na ktorom vidieť, že si život skutočne užíva: break dancing, moon walking, back flips a kupuje drinky pre celý klub. Manželka sa obráti k manželovi a povie:

- Vidíš toho chlapa? Pred 25 rokmi ma požiadal o ruku a ja som ho odmietla.

Na to manžel odpovie:

- Vyzerá to, že ešte stále oslavuje.

Má to štyri nohy a skáče to na lane. Čo je to? Jeleň.

Uveríte?

Infikovaním koreňovej sústavy hrabu obyčajného baktériami rodov *Rhizobium*, *Bradirhizobium*, *Sinorhizobium* sa podarilo dosiahnuť kulmináciu koreňovej sústavy do takej formy, ktorá dokáže spevniť erózne svahy a tie následne odolávať všetkým, v našich podmienkach pôsobiacim eróznym vplyvom. Hustota koreňov a ich pevnosť i funkčnosť je opticky kontrolovateľná, keďže 50 % koreňovej sústavy (veľkosti zodpovedajúcej druhej polovici) sa nachádza na povrchu pôdy. Vhodným rozmiestnením v teréne dokážu takto infikované jedince nahradiť súčasné spôsoby spevňovanie svahov realizované pomocou kovových sietí alebo výstavbou zábran, čím znížia náklady na úpravu okolia cestných komunikácií. Tento jednoduchý a efektívny spôsob by dokázal svahy spevňovať od 10-60 rokov rastu stromov na 95 %. Takáto infekcia koreňovej sústavy však negatívne vplyva na rýchlosť rastu hrabov a tvorbu drevnnej hmoty. Preto stromy s takto pozmenenou koreňovou sústavou nebudú vysádzane v porastoch, ktoré plnia produkčnú funkciu lesov.

Rubriku pripravuje Ferko Tárjako

Naše zariadenia

V našom seriáli o chatách vám predstavíme ubytovacie zariadenia nášho najvýchodnejšieho OZ Sobrance. V dnešnom čísle predstavujeme chatu s romantickým názvom Karolka. Je situovaná v Slánskych vrchoch, 2 km od maďarskej hranice. Poskytuje ubytovanie pre 16 návštevníkov v jednej šesťlôžkovej izbe, dvoch dvojlôžko-

vých a dvoch trojlôžkových izbách. V chate je elektrina, teplá voda, splachovacie WC, sprchovací kút, vybavená kuchyňa a štýlová spoločenská miestnosť s krbom. Na strávenie príjemného večera môžete využiť vonkajšie ohnisko. Najbližšie stravovacie zariadenie ako aj obchod nájdete v osem kilometrov vzdialenom Slanci.

Okolie chaty je vhodné na letnú ako aj zimnú turistiku. Trasa vedie cez les, modrou

Chata Karolka

značkou do Vyšnej Myšle a následne aj Nižnej Myšle. Bez obchádzky sa dá zo Skároša do Nižnej Myšle dostať aj po žltom označenom lesnom chodníku. Tento chodník vedie popri Koscelku, odkrytom pôdoryse kostola zaniknutej stredovekej dediny. Podľa dobových dokumentov zistili, že ranogotický chrám bol zasvätený Márii Magdaléne. Od roku 1999 každý rok v júli na sviatok Magdalény sa tu stretávajú veriaci zo širokého okolia.

Nad obcou Slanec na strmom kopci vyčnieva do výšky, a tvorí typickú siluetu tohto regiónu, zachovala trojpodlažná veža Slanského hradu. Okrem spomínanej veže "Nebojsa" sa z hradu zachovalo aj niekoľko stien. Vedľa veže je múr gotického paláca, ktorý má zachovalé veľké gotické okno kaplnky

zo 14. storočia a krásne gotické nosníky s klenbami. Pod hradom sa nachádza prírodná rezervácia Slanský hradný vrch – andezitový kopec vysoký 509 m, kde sa chráni zmiešaný listnatý porast a skalnatá vegetácia. Pozoruhodné sú aj mohutné duby v aleji vedúcej k zrúcanine. Tri km od chaty, na severozápadných svahoch Miliča, v nadmorskej výške od 610 do 806 m n. m. na západných svahoch vrchu Suchá hora (806 m n. m.) sa nachádza ďalšia prírodná rezervácia Marocká hoľa. Za národnú prírodnú rezerváciu bola vyhlásená v roku 1950 na výmere 64 ha. Jej západnú

hranicu tvorí rozsiahla pohraničná horská lúka nazývaná Malá Marovka (560 m n. m.). Na andezitoch sa vyskytujú chránené vzácne, vyše 130-ročné pralesovité porasty buka s typickým zložením a štruktúrou.

Obec Slanec

Prvá zmienka o obci je z roku 1230 Castrum Salis. Osídlenie v mladšej dobe rímskej – sídlisko prešovského typu z druhého až piateho storočia nášho letopočtu. Obec vznikla ako podhradie hradu Slanec, do-

ložená je z roku 1303. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom, pracovali na okolí ako tesári, tkáči. V 19. storočí vyrábali stavebné drevo (trámy) a parkety, dolovali stavebný kameň. V roku 1831 bola obec jedným zo stredísk roľníckeho povstania. Nepokoje pri stavbe železnice

potlačilo 1870 vojsko. V obci bola píla, parketáreň, stupy, ktoré v 2. svetovej vojne vyhoreli. Od 1.12.1944 do 18.1.1945 bola vo frontovom pásme, 5.12.1944 obyvateľov evakovali. Obec bola silne poškodená. V minulosti bola sídlom lesného závodu.

Receptár

Zapekaná ryba s paradajkami

Suroviny:

500 g zubáča alebo inej ryby, 200 ml 12 % smotany, 300 g paradajok zbavených šupky, 2 strúčiky cesnaku, 150 – 200 g mozzarely, soľ, provensálske korenie, čierne korenie, olivový olej

Postup prípravy:

Plátky rýb osolíme okoreníme a vložíme do naolejovanej zapekacej misky. Posypeme provensálskym korením a dáme zapieť na 10 minút do rúry. Po 10 minútach poukladáme na vrch nakrájané paradajky, cesnak a na kolieska nakrájanú mozzarellu. Znovu posypeme provensálskym korením, zalejeme smotanou a dáme zapieť ďalších 15-20 minút. Podávame so zemiakmi alebo zeleninovým šalátom

Dobrá chuť

Hálky (1/5)

Nezvyčajné útvary na rastlinách nie sú novodobým prvkom ale ich existenciu pozorovali ľudia už v staroveku a v stredoveku. Šťavy z nich sa využívali na rôzne účely, ale prevažne našli svoje miesto v ľudovom liečiteľstve. Do 20. storočia boli významným predmetom obchodu v Európe. Tieto nepôvodné útvary na rastlinách, vznikajúce ako reakcia na fytohormóny vylučované cudzorodým organizmom ako je napr. hmyz, huba, baktéria alebo roztoč, dostali pomenovanie hálky.

Hálky sa tvoria na rastlinách (bylinách i drevinách) na poškodenom mieste, kde sa vyvíja larva hmyzu, kde pôso-

V dnešnom čísle si predstavíme hrčiarok rodu *Andricus*, ktorý zahŕňa viac ako 129 zástupcov (www.biolib.cz). Hrčiarok (Obr. 1) patria do triedy hmyzu, rad blanokřídlcov. Prejavujú silnú interakciu s dubom, pričom jednotlivé druhy rodu *Andricus* vytvárajú výrazne morfológicky odlišné hálky - abnormálne zmeny a výrastky na výhonkoch, listoch, púčikoch a plodoch, popritom aj na koreňoch, mnohotvárne: napr. veľké žltó-červené guľôčky na spodnej strane listov, alebo na vý-

Andricus aries

je druh hálkotvornej osy rodu *Andricus*. Dospelé jedince kladú vajíčka na rôzne druhy dubov ako *Quercus robur*, *Q. petraea*, *Q. pubescens* a *Q. cerris*, pričom vyvíjajúce sa larvy tvoria na infikovaných stromoch predĺžené útvary tvarom pripomínajúce baranie rohy (Obr. 2). Tento

Obr. 2

druh bol rozšírený v roku 1859 predovšetkým vo východnej Európe, ale v 21. storočí sa rozšíril do západnej Európy vrátane Spojeného kráľovstva. Je známa len asexuálna generácia.

bia rastlinné parazity alebo fytofágne organizmy. Najčastejšie je to na meristémoch - miestach s najrýchlejším delením buniek. Vznikajúce pletivo má charakter hojivého pletiva, nazývaného kalus. Je často zložito usporiadané, a preto je jednoduchšie určiť pôvodcu hálky podľa štruktúry. Podľa Clodomira Houarda bolo na začiatku 20. storočia bolo v Európe známych 1500 druhov hálkotvorných organizmov viazaných na 4000 druhov hostiteľských rastlín. Ich celkový počet na Zemi sa odhaduje v stovkách tisícok.

Hálky na drevinách sú veľmi nápadné, na rozdiel od tých na bylinách, a aj preto sú častejšie pozorované na listoch

Hálky na duboch

honkoch, ďalej púčikové hálky, hálky na plodoch a iné. Larva hrčiarok spôsobuje abnormálny rast rastlinného pletiva vo svojom okolí – takzvaná vnútorná hálka potiahnutá vrstvou triesloviny a môže byť u niektorých druhov hrčiarok hospodársky využitá.

Hálky hrčiarok rodu *Andricus* sú nápadné, ale pre rastlinu bezvýznamné, niekedy však môžu spôsobiť čiastočne znehodnotenie kŕmnych žaludov.

Andricus dentimitratus

je ďalší hálkotvorný druh ôs parazitujúci na *Q. petraea*, *Q. pyrenaica*, *Q. pubescens* a *Q. robur*. Hálka vyrastá zo šálky žaludá a dosahuje 25 mm. Je drevnatá, gaštanová, lesklá, lepkavá, na priereze podobá špongii a tvarom plodnici húb (Obr. 3). *A. dentimitratus* má komplexný životný cyklus. Vyskytujú sa okolo Stre-

Obr. 3

dozemného mora, v Španielsku, južnom Francúzsku, Maďarsku, Taliansku, Slovensku a Turecku.

stromov a krov. Niektoré hálkotvorné organizmy vykazujú silné interakcie len k jednému rodu dreviny, iné k viacerým rodom.

V nasledujúcich číslach si predstavíme niektoré zaujímavé druhy hálk a predstavíme aj organizmy, ktoré spôsobujú ich vznik.

Najpočetnejšiu skupinu hálkotvorných organizmov tvorí hmyz, a to zástupcovia dvojkrídlcov (Diptera), blanokřídlcov (Hymenoptera), rovnokřídlcov (Hemiptera), chrobákov (Coleoptera) a motýľov (Lepidoptera). V Európe sa počet hálkotvorných druhov hmyzu odhaduje na 5 – 6 000.

Obr. 1

Andricus quercuscalicis

druh ôs, ktoré vytvárajú hálky chemickým narušením rastu žaludov duba letného (*Quercus robur*). Samičky kladú vajíčka do púčikoch a rastom hálk sa výrazne znižuje tvorba žaludov a samotná reprodukčná schopnosť stromov. Hálky sú 20 mm veľké, zelené až žltkasto-zelené a lepkavé (Obr. 4). Keď sa v hálke vyvíja menej lariev, sú viditeľné len malé záhy-

Obr. 4

by, v prípade boja o priestor medzi larvami vznikajú viac zakrútené až zvážkovité hálky. Tvoria sexuálne aj parthenogentické (len samice) generácie, sexuálna generácia sa vyvíja na jar v malých kónických hálkach. *A. quercuscalicis* je dlhodobo známy v západnej a severnej Európe, kam sa v priebehu posledných 400 rokov rozšíril z južnej a východnej Európy.

Životné jubileá

Júl

50 rokov

Ing. Pavlo Miroslav,
vedúci LO, LS Pukanec – OZ Levice
Tóma Jozef,
referent správy a manažmentu majetku – OZ Prešov

60 rokov

Dihenešik Jozef,
vedúci LO, LS Modrý Kameň – OZ Levice
Ing. Masica Vladimír,
riaditeľ OZ Slovenská Lupča
Ing. Gerčák Peter,
poverený vedením VTÚ + ťažbár – OZ Košice

August

50 rokov

Haspra Juraj,
vedúci LO, LS Topoľčianky – OZ Topoľčianky
Chlebničan Miroslav,
vedúci LO, LS Turčianske Teplice – OZ Žilina
Luštiak Jaroslav,
vedúci LO, LS Michalová – OZ Čierny Balog
Janšto Juraj,
vedúci LO, LS Poltár – OZ Kriváň
Murín Ján,
vedúci LO, LS Tornaľa – OZ Revúca
Šimon Jaroslav,
vedúci LO, LS Ublá – OZ Sobrance
Ing. Král Martin,
vedúci LS Ublá – OZ Sobrance

60 rokov

Kubačková Danka,
mzdová účtovníčka – OZ Námestovo
Vargaštoková Alžbeta,
účtovník – OZ Košice

Pracovné jubileá

Júl

20 rokov

Kurinec Ondrej,
manipulant, ES Ladce – OZ Považská Bystrica
Šariková Lenka,
účtovník – OZ Slovenská Lupča
Meliška Milan,
technik, LS Revúca – OZ Revúca
Grosshappel Marián,
VOR – systémový administrátor – GR BB

25 rokov

Pavúček Ľudovít,
technik, LS Moravský Svätý Ján – OZ Šaštín
Šlachta Vladimír,
vedúci LO, LS Kamenín – OZ Levice
Mgr. Adamec Dušan,
vedúci LO, LS Nemšová – OZ Trenčín
Ing. Melicher Jaroslav,
technik, LS Beluša – OZ Považská Bystrica
Krajčiová Ľubica,
fakturant – OZ Liptovský Hrádok
Vyšný Ján,
vedúci LO, LS Ľubochňa – OZ Liptovský Hrádok
Ramaj Peter,
vedúci LO, LS Predajná – OZ Slovenská Lupča
Vaník Tomáš,
vedúci LO, LS Brusno – OZ Slovenská Lupča
Rakytka Miroslav,
vedúci LO, LS Kyslinky – OZ Kriváň
Murgašová Andrea,
VOR – CO a krízové riadenie – GR BB

30 rokov

Grof Dušan,
vedúci LO, LS Oravský Podzámok – OZ Námestovo
Spuchlák Kamil,
vedúci LO, LS Oravská Polhora – OZ Námestovo
Florek Vladimír,
vedúci LO, LS Paráč – OZ Námestovo
Bernáthová Eva,
fakturant dreva a OVTS – OZ Rožňava
Karnová Renáta,
referent obchodu, správy a manažmentu majetku – OZ Semenoles Lipt. Hrádok
Citterberg Marián,
vedúci ŠS, ŠS Kraje – OZ Semenoles Lipt. Hrádok
Bečka Miroslav,
technik, LS Humenné – OZ Vranov nad Topľou

Fedor Mikuláš,
vedúci LO, LS Sedliská – OZ Vranov nad Topľou
Mgr. Turzáková Monika,
VOR – samostatný programátor – GR BB
Koronczí Július,
VOR – systémový administrátor – GR BB

35 rokov

Trnka Peter,
vedúci LO, LS Pukanec – OZ Levice
Palkovič Ján,
vedúci LO, LS Antol – OZ Levice
Ing. Horváth Ladislav,
vedúci LS Bajč – OZ Levice
Pástor Pavol,
vedúci LO, LS Duchonka – OZ Prievidza
Katřík Marián,
vedúci LO, LS Púchov – OZ Považská Bystrica
Margeta Miroslav,
manipulant, ES Medzibrod – OZ Slovenská Lupča
Andráš Ján,
technik, LS Staré Hory – OZ Slovenská Lupča
Mlej Peter,
vedúci LO, LS Muráň – OZ Revúca
Arvaj Ľubomír,
technik a poľovný špecialista – OZ Rožňava
Smerek Marián,
vedúci LO, LS Betliar – OZ Rožňava
Ing. Verba Marián,
technik, LS Stropkov – OZ Vranov nad Topľou
Mgr. Kuzma Michal,
technik, LS Stropkov – OZ Vranov nad Topľou
Mgr. Vachalová Jana,
účtovníčka – OZLT Banská Bystrica
Chebanová Zdenka,
SOR – správca registratúry – GR BB
Ing. Sopko Imrich,
VOR – systémový administrátor – GR BB

40 rokov

Gregušová Anna,
mzdová účtovníčka – OZ Čadca
Ing. Koreň Ján,
referent obchodu, referent poľovníctva – OZ Slovenská Lupča
Matajzová Božena,
mzdový účtovník – OZ Revúca
Rogosová Zuzana,
hlavný účtovník – OZ Rožňava
Dovala Ondrej,
referent MTZ – OZ Rožňava
Kostúrová Ľubomíra,
VOR – samostatný programátor – GR BB
Zacharovská Júlia,
VOR – financie – GR BB

Odchod do predčasného starobného dôchodku

Habánek Ivan,
vedúci LO, LS Beluša – OZ Považská Bystrica
Ing. Kozlová Eva,
hlavný účtovník – OZ Prešov

Odchod do starobného dôchodku

Práznovský Rudolf,
vedúci LO, LS Kamenín – OZ Levice
Ing. Vojteková Jaroslava,
personalista – OZ Čadca
Ing. Barančok Vít,
referent ochrany lesa – OZ Beňuš
Malachovský Vladimír,
vedúci LO, LS Staré Hory – OZ Slovenská Lupča
Potočár Peter,
vedúci LO, LS Predajná – OZ Slovenská Lupča
Kilíková Anna,
vedúca ES Revúca – OZ Revúca
Ing. Čizmár František,
ťažbár – OZ Vranov nad Topľou
Mikovčíková Mária,
mzdová účtovníčka – OZ Sobrance

August

20 rokov

Ing. Kludajová Marta,
referent plánovania a controllingu – OZ Považská Bystrica
Ing. Ďurkovič Jozef,
správca informačného systému – OZ Revúca
Ing. Ďurkovičová Alena,
pestovateľ, koordinátor priamych podpôr – OZ Revúca

25 rokov

Homola Daniel,
mzdový účtovník – OZ Smolenice
Kern Jozef,
vedúci ES Pezinok – OZ Smolenice
Székely Štefan,
vedúci LO, LS Kamenín – OZ Levice
Kučík Viliam,
technik, LS Beluša – OZ Považská Bystrica
Ing. Lakanda Peter,
vedúci LO, LS Závadka – OZ Beňuš
Bialik Bohuš,
vedúci LO, LS Pohorelá – OZ Beňuš
Fašang Ján,
vedúci LO, LS Slovenská Lupča – OZ Slovenská Lupča
Spíšák Jaroslav,
vedúci LO, LS Veľká Lúka – OZ Revúca
Ing. Pekár Róbert,
vedúci LO, LS Spišská Nová Ves – OZ Prešov
Richtarčík František,
vedúci LO, LS Spišská Nová Ves – OZ Prešov
Solár Anton,
vedúci LO, LS Sabinov – OZ Prešov
Havrila Ján,
vedúci LO, LS Sabinov – OZ Prešov
Ovád Maroš,
vedúci LO, LS Široké – OZ Prešov
Tartaľ Ján,
vedúci LO, LS Široké – OZ Prešov
Ferenčucha Ľuboš,
vedúci LO, LS Široké – OZ Prešov
Ing. Cudrák Marián,
technik, LS Malcov – OZ Prešov
Pavlík Marián,
vedúci LO, LS Zámutov – OZ Vranov nad Topľou
Ing. Hnat Zdenko,
vedúci LO, LS Medzilaborce – OZ Vranov nad Topľou
Lukačín Michal,
technik operačného nasadenia LT, RSLT Vranov n/T – OZLT Banská Bystrica

30 rokov

Ing. Pavlo Miroslav,
vedúci LO, LS Pukanec – OZ Levice
Ing. Hajdúk Peter,
ref. pestovania a koordinátor aktivít projektu – OZ Rožňava
Dzoba Juraj,
vedúci LO, LS Koškovce – OZ Vranov nad Topľou
Ridarský Ondrej,
vedúci LO, LS Udavské – OZ Vranov nad Topľou
Gajdoš Daniel,
vedúci LO, LS Udavské – OZ Vranov nad Topľou
Vlček Milan,
technik, ŠS Drakšiar – OZ Semenoles Lipt. Hrádok

35 rokov

Sváda Peter,
referent dopravy a mechanizácie – OZ Považská Bystrica
Fidriková Anna,
personalistka, sekretárka – OZ Námestovo
Homolová Anna,
fakturant ostatných výrobkov a služieb – OZ Slovenská Lupča
Mgr. Cesnaková Alena,
personalista – OZLT Banská Bystrica
Ing. Lichá Želmíra,
VORŠ – účtovník – GR BB

Odchod do starobného dôchodku

Mydlík Ivan,
vedúci LO, LS Nemšová – OZ Trenčín
Kret Pavel,
vedúci LO, LS Kyslinky – OZ Kriváň

Rubriku spracovala Helena Turská

Opustil nás

Dňa 9.6.2015 nás opustil
vo veku 49 rokov **Ján Hartvich**,
vedúci LO Tajchová,
LS Krám, OZ Čierny Balog.)

Čeť jeho pamiatke.

Vraždiace stromy (2. časť)

V minulom čísle sme predstavili druhy *Hura crepitans*, *Cerebra odollam* a *Arbus pectorium*, ktoré sú zodpovedné za desiatky a v niektorých prípadoch aj tisícky úmrtí. V dnešnom čísle si predstavíme svetovú jednotku „tichých zabijákov“ spomedzi stromov.

Mancinella venenata

Španielsky nazývaný manzanilla de la muerte – jablčko smrti, je jedným z najnebezpečnejších stromov na svete ako je uvedené aj v Guinnessovej knihe rekordov. Prirodzene sa vyskytuje v Strednej Amerike od južného Mexika po Kolumbiu. Rastie v lemoch mangrovníkov a na pieskových plážach. Dorastá do výšky 20 m. Celý strom obsahuje množstvo látok, prevažne alkaloidov, niektoré majú dokonca karcinogénny účinok. Latex pochádzajúci z tohto stromu obsahuje phorbol – jed, ktorý sa nachádza aj v kvapkách padajúcich zo stromov. Produkujú ho jedové mliečne žľazy. Kvapky môžu presakovať cez odev na pokožku, kde spôsobujú poleptanie. Výpary zo stromu, ako aj dym z horiacich konárov, spôsobujú závažné dýchacie problémy a môžu vytvoriť aj dočasnú slepotu. Preto sa neodporúča skrývať pod stromami alebo krami pred slnkom alebo daždom. Plody vyvolávajú hnačky, zvracanie a dokonca až latentné následky.

Ricinus communis

je podľa Guinnessovej knihy rekordov najjedovatejšia rastlina na svete. Táto rýchlorastúca trvalka vo forme kra môže dosiahnuť veľkosť malého stromu výšky 12 m. Pochádza z oblasti Stredozemného mora, východnej Afriky a Indie. Je rozšírená v tropických oblastiach sveta a pri vhodných podmienkach sa stáva inváznou rastlinou. Semená obsahujú 40 % až 60 % oleja, ktorý je bohatý na triglyceridy, najmä ricinolein ale aj ricín, vo vode rozpustný toxín. Ten je prítomný v nižších koncentráciách v celej rastline. V Brazílii sa bežne používa vo forme oleja, všeobecne nazývaného ricínový olej pri výrobe plastov, kozmetických prípravkov, farieb, lepidiel a bionafty. Otrava sa prejavuje krvavou hnačkou, nízkym krvným tlakom, bolesťou brucha, triaškou a vracaním. Akútna dehydratácia s hypotenziou môže viesť k smrti ak nie je rýchlo poskytnutá detoxikácia.

Taxus baccata

Tis obyčajný je pôvodom z Európy, severnej Afriky a juhovýchodnej Ázie. Rastie v západnej a strednej Európe, na severe zasahuje do južnej Škandinávie, na východe na Krym a Kaukaz. Pomaly rastúca drevína so široko kužeľovitou až guľovitou korunou dorastá do výšky 20 m. Borka je hnedočervená, odlupuje sa v rôzne veľkých šupinách. Púčiky sú malé, oválne a tupé. Výhonky sú zelenkavé, holé, neskôr hnedé. Ihlicovité listy sú 15 až 30 mm dlhé a 2,5 mm široké, sú hrotité a opadávajú po štyroch až ôsmich rokoch. Plodom je červený, pohárikovitý miešok - *arillus* – vzhľadom pripomína červenú bobuľu a ukrýva jedno semeno. Miešok je jediná časť rastliny, ktorá nie je jedovatá, konzumujú ju vtáky, a tým umožňujú distribúciu semien. Ostatné časti rastliny sú jedovaté, obsahujú alkaloid taxín, ktorého dávka 50 g môže byť pre človeka smrteľná. Symptómy otravy zahŕňajú ťažkosti s dýchaním, triašku, kŕče, kolaps s následnou zástavou srdca. V prípadoch ťažkej otravy, smrť môže prísť tak rýchlo, že ostatné symptómy sa neprejavujú.

-as-

